

Näkövammarekisterin vuosikirja 2021

Laura Tolkkinen

Näkövammarekisterin vuosikirja 2021

Laura Tolkkinen

Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos

Näkövammaisten liitto

Teksti ja grafiikka: Laura Tolkkinen

Taitto: Viivi Waris

Kannen kuva: Maija Astikainen

Sisäsivujen kuvat: Laura Oja

ISSN 1236-5114

Kirjapaino: Uusiokuori 2022

Vuosikirjan saatesanat

Näkövammarekisteri on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) valtakunnallinen, vuonna 1983 perustettu henkilörekisteri. Rekisterissä on perustiedot koskien 61 979 näkövammaista, joista (31.12.2021) elossa olevia oli 17 664. Rekisterissä olevien henkilötietojen lainmukainen käsittelyperuste on lakisääteisen velvoitteen noudattaminen.

Rekisterissä on osa maan näkövammaisista. Rekisteriaineiston perusteella voidaan seurata näkövammaisuuden demografista ja silmälääketieteellistä profiilia sekä kehitystä Suomessa.

Aineistoa on käytetty monissa tutkimuksissa. Näin on saatu uutta tietoa paitsi näkövammaisuuden kehityksestä, myös niitä aiheuttaneiden sairauksien hoidon vaikutuksista. Toimitamme halukkaille lisätietoja ja erityistilastoja rekisteristä ja sen aineistosta. Kohtuullisen työmäärän edellyttävien erityistilastojen tuottamisesta ei peritä maksua.

Vuosikirjan taulukot 1–12 on laadittu suoraan rekisteriaineiston perusteella. Taulukkojen 13 ja 14 tiedot perustuvat Digi- ja väestötietoviraston aineistoon. Taulukot 15–21 perustuvat Tilastokeskuksesta saatuihin tietoihin. Vuosikirjaan sosiaalista asemaa koskevat tilastot on päivitetty vuoden 2018 luvuilla.

Silmätautien erikoislääkäreiltä ja silmäsairaaloilta tulevat näkövammarekisteri-ilmoitukset ovat rekisterin kattavuuden ja siten koko rekisteritoiminnan perusta. Jokainen rekisterille lähetetty ilmoitus on arvokas. Kiitos lähetetyistä näkövammarekisteri-ilmoituksista ja yhteistyöstä!

Helsingissä 30.9.2022

Laura Tolkkinen
tutkimuspäällikkö

Hannu Uusitalo
vastaava lääkäri

Sisällys

Vuosikirjan saatesanat	5
1. Näkövammaisuus ja näkövammarekisteri	7
1.1 Näkövammaisuuden määrittely ja luokittelu	7
1.2 Arviot näkövammaisten lukumäärästä Suomessa	9
1.3 Näkövammarekisterin toiminta	12
2. Näkövammarekisterin vuositilastot 2021	13
2.1 Ikäryhmät ja sukupuoli	15
2.2 Alueellinen jakautuminen	21
2.3 Näkövamman diagnoosi	26
2.4 Näkövamman vaikeusaste	42
2.5 Monivammaisuus ja diabetes	46
2.6 Vammautumisikä	48
2.7 Äidinkieli	49
3. Näkövammaisten sosiaalinen asema	52
3.1 Perheasema	52
3.2 Koulutusaste ja koulutusalat	53
3.3 Työllistyminen	57
3.4 Näkövammaisten ammatit ja ammattiluokat	58
4. Näkövammarekisterin yhteystiedot ja näkövammarekisteri-ilmoituksen tekeminen	60

1. Näkövammaisuus ja näkövammarekisteri

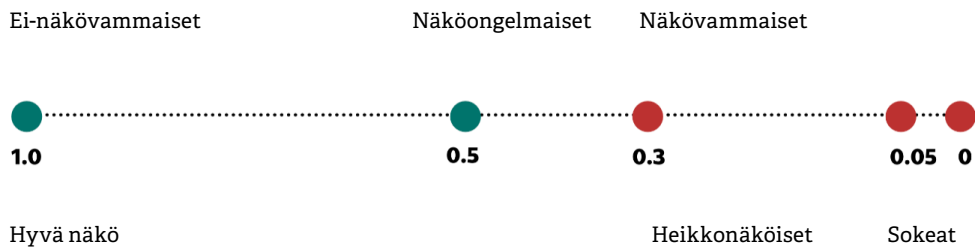
1.1 Näkövammaisuuden määrittely ja luokittelu

Näkövammaisena pidetään henkilöä, jolla on näkökyvyn alentumisesta huomattavaa haittaa jokapäiväisissä toiminnoissaan. Vamman aiheuttamaan haittaan vaikuttavat monet tekijät, mm. vammautumisikä, vamman kesto, henkilön psyykkinen sopeutumiskyky, elämäntapa ja näkökyvylle asetetut vaatimukset, sekä ympäristöolosuhteiden ja yksilön oman toimintakyvyn välinen mahdollinen epäsuhta.

Yksilön näkökyky voidaan esittää jatkumona (kuvio 1), jonka toisessa päässä on täydellinen tarkka näkö kaikissa olosuhteissa ja toisessa päässä täydellinen sokeus (valon tajun puute).

KUVIO 1. NÄÖNTARKKUUS JA NÄKÖVAMMAISUUS

Näöntarkkuus (visus) taittovirhekorjauksella

Näkövammaisuuden määrittely on sopimuksenvaraista; on päätetty, mihin kohtaan jatkumoa vedetään viiva, jossa näkövammaisuus alkaa, ja missä kohdassa heikkonäköisyys on sokeutta. Näkövammaisena ei pidetä henkilöä, jonka näön heikentymisestä aiheutuneet haitat voidaan korjata silmä- tai piilolaseilla. Suomen näkövammarekisteri noudattaa näkövammaisuuden määrittelyssä ja luokittelussa Maailman Terveysjärjestön (WHO) suositusta (taulukko 1). WHO:n suositus ei ole kaikkialla maailmassa yleisesti käytössä.

WHO:n määritelmässä ja luokituksessa heikkonäköinen on henkilö, jonka paremman silmän näöntarkkuus on lasikorjauksen jälkeen alle 0.3 tai jonka näkö on muusta syystä vastaavalla tavalla heikentynyt. WHO:n luokituksessa

heikkonäköisiin luetaan luokat 1 (heikkonäköinen) ja 2 (vaikeasti heikkonäköinen). Sokeana pidetään henkilöä, jonka paremman silmän näöntarkkuus on lasikorjauksen jälkeen alle 0.05 tai jonka näkökentän halkaisija on alle 20 astetta. WHO:n luokituksessa sokeita ovat luokat 3 (syvästi heikkonäköinen), 4 (lähes sokea) ja 5 (täysin sokea). Näkövammarekisteri käyttää lisäksi luokkia ”tarkemmin määrittämätön heikkonäköinen” ja ”tarkemmin määrittämätön sokea”.

Suomessa terveydenhuollon apuvälinepalvelujen ja kuntoutusohjauksen asiakkaaksi sekä näkövammaisyhdistysten jäseneksi otetaan jokseenkin WHO:n määritelmän mukaiset näkövammat. Sen sijaan Kelan harkinnanvaraisissa palveluissa ja kunnilla on omat vammaisuuden ja näkövammaisuuden määritelmänsä, joita ei määritellä visuksen tai näkökentän vaan viranomaisen määrittämän palvelujen tarpeen mukaan.

TAULUKKO 1. NÄKÖVAMMOJEN LUOKITUS WHO:N MÄÄRITELMÄN MUKAAN

Näkövammaisuuden vaikeusaste	Näöntarkkuus eli visus (v)	Näkökentän halkaisija (∅)	Toiminnallinen kuvaus
1 Heikkonäköinen	$0.3 > v \geq 0.1$		Lähes normaali toiminta näön turvin mahdollista optisin apuvälinein.
2 Vaikeasti heikkonäköinen	$0.1 > v \geq 0.05$		Näön käyttö sujuu vain erityisapuvälinein. Lukunopeus on hidastunut.
3 Syvästi heikkonäköinen	$0.05 > v \geq 0.02$	$\emptyset \leq 20^\circ$	Yleensä ei näe lukea kuin luku-TV:llä. Suuntausnäkö puuttuu. Liikkuminen tuottaa vaikeuksia. Muiden aistien apu on tarpeen.
4 Lähes sokea	$0.02 > v - 1/\infty$	$\emptyset \leq 10^\circ$	Toiminta pääasiassa muiden aistien kuin näköaistin varassa.
5 Täysin sokea	$v = 0$ ei valon tajua		Näöstä ei ole apua. Toiminta muiden aistien (erityisesti kuulo- ja tuntoaistin) varassa.

Lähde: The Prevention of Blindness, WHO 1973.

1.2 Arviot näkövammaisten lukumäärästä Suomessa

Tarkat tiedot näkövammaisten lukumäärästä Suomessa puuttuvat. THL:n tutkimuksiin (Terveys 2011) viitaten oletetaan, että 30 vuotta täyttäneitä näkövammaisia on Suomessa runsaat 50 000. Heistä sokeita (kaukonäön visus alle 0.1) olisi 8 400 ja heikkonäköisiä (kaukonäön visus 0.25–0.1) olisi 42 000. Väestöön suhteutettuna tämä tarkoittaa 1,6 % 30 vuotta täyttäneistä kansalaisista. Näköongelmaisia eli heikentyneen näön (kaukonäön visus 0.5–0.32) omaavia olisi 173 000. Väestötasolla määrä on runsaat kuusi prosenttia.

THL:n tutkimukset perustuivat kaukonäön mittaukseen. Osalla näkövammaisia on ns. putkinäkö tai muita näkökentän kaventumia vaikka kaukonäkö voi olla hyvä. Kun nämä henkilöt otetaan huomioon, on **Suomessa noin 55 000 näkövammaista**.

Näkövammaisten määrä on tämän tutkimuksen mukaan laskussa. Edellinen vastaava tutkimus tehtiin vuonna 2000. Silloin päädyttiin 48 000 – 65 000 näkövammaisen kokonaismäärään. Näistä sokeita (visus alle 0.1) olisi ollut peräti 15 000 – 17 000. Näkövammaisten määriä ovat selvittäneet myös mm. Laitinen (2012), Hirvelä ja Laatikainen (1995), Häkkinen (1984) sekä Kelan Terveys 2000 -tutkimus.

Näkövammarekisteriin tulevien ilmoitusten ikäjakauman perusteella voidaan arvioida näkövammaisten lukumääriä ikäryhmittäin. Viime vuosina rekisteriin tulleista uusista ilmoituksista liki 90 % on koskenut 65 vuotta täyttäneitä, 7 % työikäisiä ja 3 % lapsia ja nuoria.

Jos oletetaan, että Suomessa olisi 55 000 näkövammaista, heistä rekisterin ikäjakaumien perusteella jopa 45 000 on ikääntyneitä (65 vuotta täyttäneitä) ja alle 10 000 työikäisiä. Alle 18-vuotiaita on 1 000–1 500.

Näkövammaisten liiton kuntoutuskeskuksen epävirallinen arvio on, että Suomessa syntyy vuosittain alle 100 näkövammaista lasta. Tarkkaa lukumäärää ei tiedetä, koska valtaosa näkövammaisina syntyvistä lapsista on monivammaisia, eikä näkövammaa heti havaita. Saman tahon arvion mukaan työiässä näkövammautuu vuosittain 300–400 henkilöä. Ikääntyneenä näkövammautuneita on em. ryhmiin verrattuna moninkertainen määrä.

Näkövammaisuuden lukumääräarvioiden tekoa vaikeuttaa näkövammaisuuden olemuksesta johtuva vaikeus määritellä ilmiötä tarkasti. Yksilölliset erot

**Suomessa on noin
55 000 näkövammaista.
Näkövammaisten määrä on
tämän tutkimuksen mukaan
laskussa.**

toiminnallisessa näkökyvyssä ovat näkövammaisilla huomattavat. Arvioiden mukaan kasvava joukko ovat näköongelmaiset ihmiset, joiden näkökyky on näkemisen osa-alueiden mittausten mukaan kohtuullinen, mutta he kokevat oman toiminnallisen näkökykynsä heikoksi ja ovat näkövammaispalvelujen tarpeessa. Tämä joukko koostuu pääasiassa ikääntyneistä, joilla ei ole mahdollisuutta säännöllisiin näöntarkastuksiin, silmälasien hankintaan tai valaistus kotiloissa on riittämätön. Suomessa on edelleen turhaa näkövammaisuutta eli näköongelmaisuuksia, koska erityisesti haja-asutusalueilla yksin asuvat ikääntyneet henkilöt eivät ole riittävän silmähuollon piirissä.

On arvioitu, että väestön ikääntyminen tulisi lisäämään näkövammaisuutta Suomessa lähivuosikymmeninä. Tällä hetkellä elämme suvantovaihetta. Yleisimmän näkövammaisuuden aiheuttajan, verkkokalvon rappeuman (AMD) hoidossa saavutettu edistys on vaikuttanut näkövammaisuuden kasvun pysähtymiseen ja jopa laskuun. Tilanne voi muuttua, kun suuret ikäluokat 2020-luvulla saavuttavat 80 vuoden iän, jolloin näkövammaisuutta aiheuttavat sairaudet yleistyvät.

1.3 Näkövammarekisterin toiminta

Näkövammarekisterin toimintaa säätelevät laki (556/89) ja asetus (774/89) terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä sekä henkilötietolaki (523/99). Näkövammarekisteri Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) vuonna 1983 perustettu rekisteri, jonka tekninen ylläpitäjä on Näkövammaisten liitto ry.

Lain mukaan terveydenhuollon viranomaiset ja laitokset ovat velvollisia antamaan näkövammaisista asetuksessa mainitut tiedot maksutta rekisteriin. Rekisteriin tallennetaan näkövammojen levinneisyyden, epidemiologian, ennaltaehkäisyä ja hoidon, lääkinnällisen kuntoutuksen sekä erityispalveluiden käytön ja tarpeen selvittämisen kannalta tarpeelliset tiedot.

Stakes on antanut edelleen voimassa olevan ohjeen (2012:5) tietojen ilmoittamisesta näkövammarekisteriin. Sen mukaan rekisteri-ilmoituksen näkövammaisesta tekee silmätautien erikoislääkäri tai sairaaloiden silmätautien yksikkö. Ilmoituslomakkeen voi täyttää myös sairaalan kuntoutusohjaaja tai näönkäytönopettaja tai muu vastaava henkilö, mutta lomakkeen sisällön varmentaa silmäyksikön lääkäri allekirjoituksellaan. Rekisteri-ilmoitukseksi hyväksytään myös kopiot potilasasiakirjoista ja lääkärinlausunnoista, jos niistä ilmenevät rekisteröinnin kannalta riittävät tiedot.

Näkövammaisena rekisteriin ilmoitetaan pysyvästi näkövammaisen henkilö, jonka paremman silmän korjattu näöntarkkuus on vähemmän kuin 0.3 tai jota on jostakin muusta syystä pidettävä em. tavalla vammautuneeseen verrattavana. Ilmoitus tehdään kaikista uusista tapauksista sekä niistä vanhoista tapauksista, joissa näkökyky on merkitsevästi muuttunut tai joiden suhteen on epäselvää, onko ilmoitus jo tehty. Kuurosokeiden osalta määritelmä on hankala, koska heillä varsin yleisesti näöntarkkuus on parempi kuin 0.3 mutta näkövamma aiheuttaa muut tekijät, joista yleisin on näkökentän kaventuminen. Jos näkökenttä on kaventunut alle 20 asteeseen täyttyy em. WHO:n luokituksen mukaan jo sokeuden kriteerit. Missään ei ole määritelty, millaisella näkökentän kaventumisella täyttyy heikkonäköisyyden kriteeri.

Ilmoitus tehdään terveydenhuollon yksikön omalla sovellutuksella tai näkövammarekisterin [www-sivuilla](http://www.sivuilla) saatavalla THL-lomakkeella 420 tai 420a. Suosittelemme sähköisten rekisteri-ilmoitusten tekemistä suojatulla Turvapostilla. Toinen vaihtoehto on paperinen ilmoitus. Ilmoituslomakkeet ja valmiiksi maksetut palautuskuoret ovat maksuttomia ja niitä voi tilata näkövammarekisteristä.

2. Näkövammarekisterin vuositilastot 2021

Vuositilastossa keskeiset jakaumat esitetään suorina jakaumina. Tilastotauluissa näkyy paitsi muuttujan jakauma koko rekisterin osalta, myös uusien rekisteröityjen jakauma. Kaikissa rekisterin perusaineistoa kuvaavissa taulukoissa on sama tietosisältö. Niissä on lukumäärät ja %-jakauma sekä vakioimaton ja ikä- ja sukupuolivakioitu prevalenssi sekä vuonna 2021 uusina ilmoitettujen lukumäärä, %-jakauma ja vakioimaton insidenssi.

PREVALENSSILLA tarkoitetaan esiintyvyyttä, kaikki tapaukset yhteensä väestöpohjaan suhteutettuna.

INSIDENSSI on ilmaantuvuus, uudet tapaukset väestöpohjaan suhteutettuna.

Muuttujien väliset ristiintaulukot ja aikasarjat esitetään vuosikirjan laajemmassa laitoksessa, joka laaditaan viiden vuoden välein. Edellinen ilmestyi vuoden 2020

aineistoon perustuen ja seuraava tehtänee vuoden 2025 aineistosta.

Vuosikirjan taulukot 1–12 on laadittu suoraan rekisteriaineiston perusteella. Taulukkojen 13 ja 14 tiedot perustuvat Digi- ja väestötietoviraston aineistoon. Taulukot 15–21 perustuvat Tilastokeskuksesta saatuihin tietoihin. Vuosikirjaan sosiaalista asemaa koskevat tilastot on päivitetty vuoden 2018 luvuilla. Niiden pohjana oleva tilapäinen tutkimusrekisteri on muodostettu yhdistämällä henkilötunnusten avulla näkövammarekisterin näkövammaisuutta koskeviin tietoihin sosiaalista asemaa koskevat tiedot koko väestön käsittävistä Tilastokeskuksen ylläpitämistä tietokannoista.

TAULUKKO 2. NÄKÖVAMMAREKISTERIN KASVU VUONNA 2021

• Vastaanotettu näkövammarekisteri-ilmoituslomakkeita	1 929
joista 'tuplia' eli tiedot eivät ole muuttuneet	144
• Tallennettu uusia- ja muutosilmoituksia	1 785
• Lisätty uusia rekisteröityjä näkövammaisia (tilastoissa: uudet)	1 476
• Rekisterissä henkilötietueita yhteensä vuoden lopussa	70 942
• Rekisteröityjä henkilöitä yhteensä vuoden lopussa	61 979
• Ko. vuonna kuolleita rekisteröityjä	1 975
• Elossa olevia rekisteröityjä näkövammaisia yhteensä vuoden lopussa	17 664
• Elävien rekisteröityjen nettomuutos ed. vuoteen	- 258

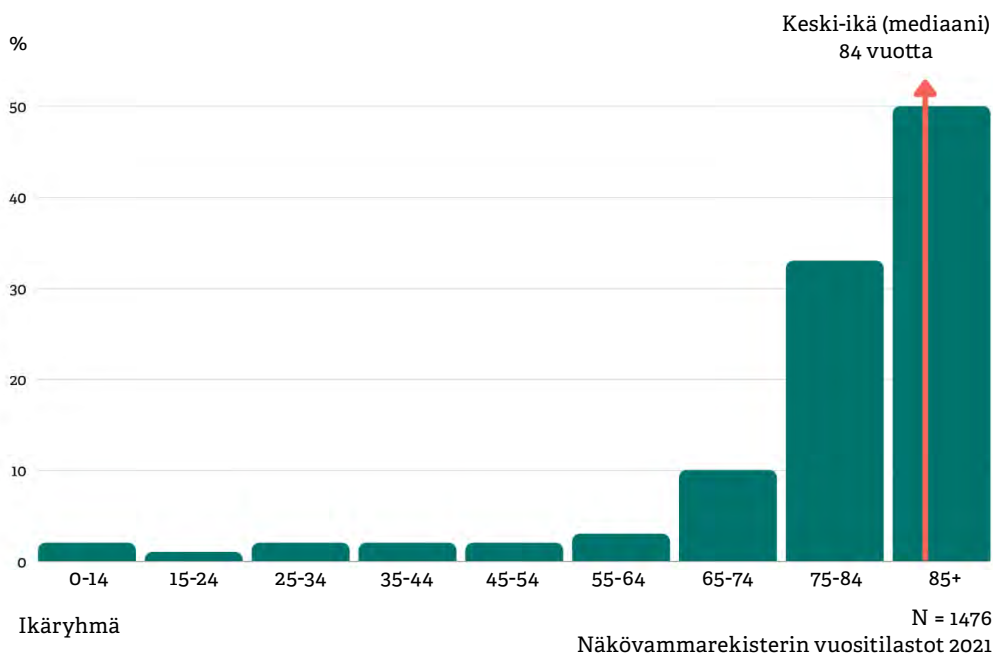
Näkövammarekisterin tilastot 2021

2.1 Ikäryhmät ja sukupuoli

Näkövammaisuus Suomessa, kuten muissakin korkean elintason maissa Länsi-Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa painottuu ikääntyneisiin, koska valtaosa näkövammaisuuteen johtavista taudeista kehittyy vasta ikääntyneenä. Alikehittyneissä ja kehittyvissä maissa tilanne on päinvastainen. Rekisteröityjen näkövammaisten keski-ikä (mediaani) on 79 vuotta. Uusien rekisteröityjen keski-ikä vuonna 2021 oli 84 vuotta (taulukko 3, kuvio 2).

Vuositilastossa käytetty viisiluokkainen ikäryhmittely on tehty yleisistä jaoteluista poiketen pääasiassa keskeisten näkövammaisdiagnoosien ikäryhmittäisen esiintymisen perusteella. Ikäryhmät ovat seuraavat (suluissa ikäryhmän prosenttiosuus): lapset ja nuoret, 0–17 v (3,5 %), nuoret aikuiset, 18–39 v (10,2 %), keski-ikäiset, 40–64 v (16,7 %), ikääntyvät, 65–84 v (32,6 %) sekä vanhuksien, 85 vuotta täyttäneet (37 %). 65 vuotta täyttäneistä käytetään tekstissä nimitystä ikääntyneet. Heitä on yhteensä n. 70 % rekisteröidyistä.

KUVIO 2. IKÄRYHMÄT, UUDET REKISTERÖIDYT NÄKÖVAMMAISET VUONNA 2021

**TAULUKKO 3. REKISTERÖITYJEN NÄKÖVAMMAISTEN IKÄRYHMÄT
SUKUPUOLEN MUKAAN**

KAIKKI	Väestö	Kaikki rekisteröidyt näkövammaiset 31.12.2021				Uudet rekisteröidyt näkövammaiset 2021			
		Ikäryhmä	Väki- luku 2021	Rekist. näköv. lkm	%-ja- kauma	Vakioi- maton preval.	Va- kioitu preva- lenssi	Rekist. näköv. lkm	%-ja- kauma
	0 - 14 v	851 794	429	2,4	5,04	0,78	24	1,6	0,28
	15 - 24 v	607 961	675	3,8	11,10	1,23	8	0,5	0,13
	25 - 34 v	710 794	890	5,0	12,52	1,62	18	1,2	0,25
	35 - 44 v	714 942	869	4,9	12,15	1,58	18	1,2	0,25
	45 - 54 v	662 619	1 064	6,0	16,06	1,92	21	1,4	0,32
	55 - 64 v	721 095	1 444	8,2	20,03	2,60	43	2,9	0,60
	65 - 74 v	702 981	2 090	11,8	29,73	3,77	137	9,3	1,95
	75 - 84 v	418 422	3 677	20,8	87,88	6,81	480	32,5	11,47
	85 v+	157 633	6 526	36,9	414,00	13,67	727	49,3	46,12
	Yhteensä	5 548 241	17 664	100,0	31,84	33,97	1476	100,0	2,66
	0 - 17 v	103 5517	616	3,5	5,95	1,12	28	1,9	0,27
	18 - 39 v	1 499 933	1 802	10,2	12,01	3,27	33	2,2	0,22
	40 - 64 v	1 734 028	2 953	16,7	17,03	5,33	71	4,8	0,41
	65 - 84 v	1 121 403	5 767	32,6	51,43	10,50	617	41,8	5,50
	85 v+	157 633	6 526	37,0	414,00	13,67	727	49,3	46,12
	Keski-ikä		79				84		

Näkövammarekisterin tilastot 2021

jatkuu seur. sivulla

TAULUKKO 3. JATKUU

MIEHET	Väestö	Kaikki rekisteröidyt näkövammaiset 31.12.2021				Uudet rekisteröidyt näkövammaiset 2021			
		Ikäryhmä	Väkiluku 2021	Rekist. näköv. lkm	%-jakauma	Vakioimaton preval.	Vakioitu prevalenssi	Rekist. näköv. lkm	%-jakauma
	0 – 14 v	435 445	253	3,6	5,81	0,92	10	1,8	0,23
	15 – 24 v	312 265	398	5,6	12,75	1,45	3	0,6	0,10
	25 – 34 v	367 092	514	7,3	14,00	1,87	13	2,4	0,35
	35 – 44 v	368 715	492	6,9	13,34	1,79	6	1,1	0,16
	45 – 54 v	336 778	568	8,0	16,87	2,07	14	2,6	0,42
	55 – 64 v	357 009	767	10,8	21,48	2,80	26	4,8	0,73
	65 – 74 v	333 480	1 020	14,4	30,59	3,72	71	13,0	2,13
	75 – 84 v	181 018	1 409	19,9	77,84	5,14	180	33,0	9,94
	85 v+	51 299	1 663	23,5	324,18	6,06	222	40,7	43,28
	Yhteensä	2 743 101	7 084	100,0	25,82	25,82	545	100,0	1,99
	0 – 17 v	529 354	366	5,2	6,91	1,33	12	2,2	0,23
	18 – 39 v	774 009	1 041	14,7	13,45	3,79	18	3,3	0,23
	40 – 64 v	873 756	1 585	22,4	18,14	5,78	42	7,7	0,48
	65 – 84 v	514 498	2 429	34,3	47,21	8,85	251	46,1	4,88
	85 v+	51 299	1 663	23,5	324,18	6,06	222	40,7	43,28
	Keski-ikä		70				83		

Näkövammarekisterin tilastot 2021

jatkuu seur. sivulla

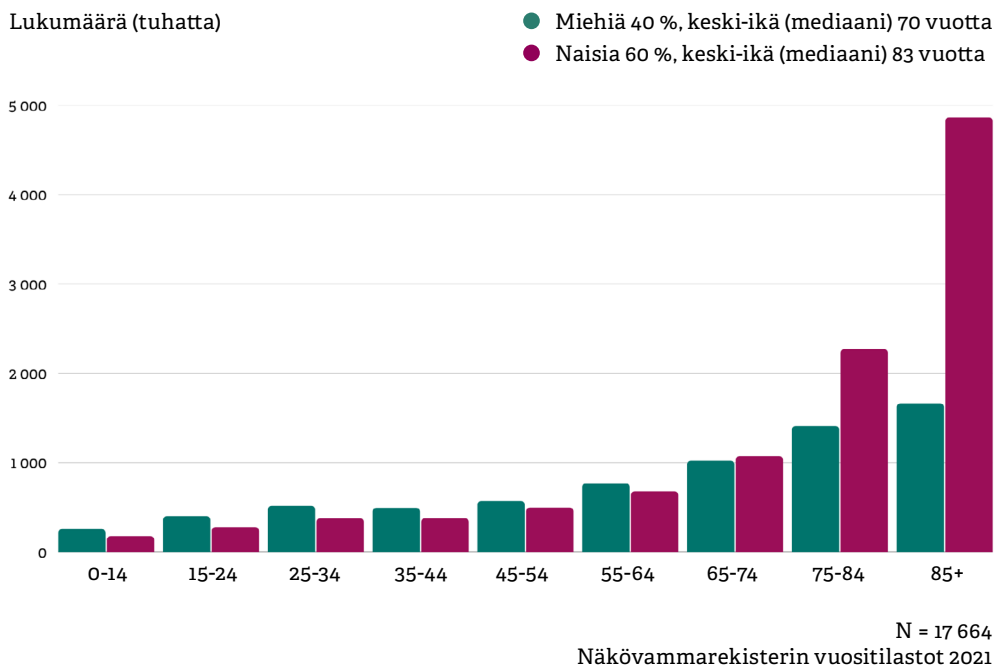
TAULUKKO 3. JATKUU

NAISET	Väestö	Kaikki rekisteröidyt näkövammaiset 31.12.2021				Uudet rekisteröidyt näkövammaiset 2021			
		Ikäryhmä	Väkiluku 2021	Rekist. näköv. lkm	%-jakauma	Vakioimaton preval.	Vakioitu prevalenssi	Rekist. näköv. lkm	%-jakauma
	0 – 14 v	416 349	176	1,7	4,23	0,63	14	1,5	0,34
	15 – 24 v	295 696	277	2,6	9,37	0,99	5	0,5	0,17
	25 – 34 v	343 702	376	3,6	10,94	1,34	5	0,5	0,15
	35 – 44 v	346 227	377	3,6	10,89	1,34	12	1,3	0,35
	45 – 54 v	325 841	496	4,7	15,22	1,77	7	0,8	0,21
	55 – 64 v	364 086	677	6,4	18,59	2,41	17	1,8	0,47
	65 – 74 v	369 501	1 070	10,1	28,96	3,81	66	7,1	1,79
	75 – 84 v	237 404	2 268	21,4	95,53	8,09	300	32,2	12,64
	85 v+	106 334	4 863	46,0	457,33	17,34	505	54,2	47,49
	Yhteensä	2 805 140	10 580	100,0	37,72	37,72	931	100,0	3,32
	0 – 17 v	506 163	250	2,4	4,94	0,89	16	1,7	0,32
	18 – 39 v	725 472	761	7,2	10,49	2,71	15	1,6	0,21
	40 – 64 v	860 266	1 368	12,9	15,90	4,88	23	2,5	0,27
	65 – 84 v	606 905	3 338	31,6	55,00	11,90	366	39,3	6,03
	85 v+	106 335	4 863	46,0	457,33	17,34	505	54,2	47,49
	Keski-ikä		83				85		

Näkövammarekisterin tilastot 2021

Näkövammaisten miesten ja naisten ikäjakaumat poikkeavat selvästi toisistaan. Tähän vaikuttaa koko väestön tasolla havaittava naisten pitempi elinajan odote. Rekisterissä naisten keski-ikä on 83 vuotta ja miesten 70 vuotta. Miehistä alle 40-vuotiaita on 20 % – naisista vain 9 %. Vastaavasti 65 vuotta täyttäneitä on miehistä 58 %, mutta naisista peräti 77 %. Naisilla on rekisterissä selkeä enemmistö, 60 %. Miehet ovat kuitenkin enemmistönä nuorimmissa ikäryhmissä aina ikäryhmään 55–64-vuotiaat saakka. Tätä vanhemmissa ikäryhmissä naisia on huomattavasti enemmän kuin miehiä. Naisten lukumäärä 85 vuotta täyttäneiden ikäryhmässä on kolminkertainen miesten lukumäärään verrattuna (kuvio 3).

KUVIO 3. REKISTERÖITYJEN NÄKÖVAMMAISTEN IKÄRYHMÄT SUKUPUOLEN MUKAAN VUONNA 2021

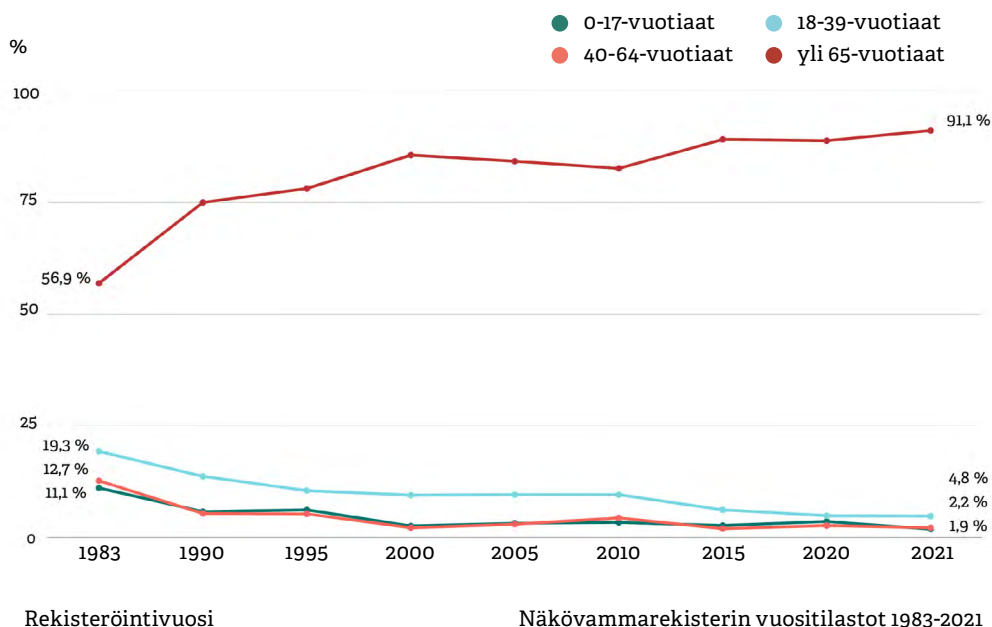
Kuva rekisteröityjen näkövammaisten miesten ja naisten ikäjakaumien eroista täsmentyy, kun tarkastellaan väestöpohjaan suhteutettuja ikä- ja sukupuolivakioituja prevalensseja eli esiintyvyyttä. Rekisteröidyn näkövammaisuuden ikä- ja sukupuolivakioitu kokonaisprevalenssi 10 000 henkilöä kohden on 33,97 (v. 2020 34,67). Naisten prevalenssi on 37,72 ja miesten 25,82.

Prevalenssit nousevat siirryttäessä nuoremmista ikäryhmistä vanhempiin. Eri-tyisen jyrkästi prevalenssi kasvaa 65 vuotta vanhemmissa ikäryhmissä. Miesten prevalenssit ovat naisten prevalenssia suuremmat nuoremmissa ikäryhmissä ikäryhmään 55–64-vuotiaat asti, minkä jälkeen naisten prevalenssit ovat suuremmat.

Väestön ikääntyminen näkyy rekisterissä. 85 vuotta täyttäneitä on enemmän kuin 65–84-vuotiaita. 65 vuotta täyttäneiden osuus on jatkuvasti kasvanut. Vuonna 1998 tämän ryhmän osuus ylitti ensimmäisen kerran 80 %. Lasten ja nuorten (0–17-vuotiaiden) osuus uusista rekisteröidyistä on 3,5 %, nuorten aikuisten (18–39-vuotiaat) osuus 2,7 %, keski-ikäisten (40–64-vuotiaat) osuus 4,8 %, ikääntyneiden osuus on 40 % ja vanhusten 47,8 %. Näkövammaisten naisten ja miesten ikäero näkyy uusilla rekisteröidyillä selkeästi. 65 vuotta täyttäneiden osuus uusilla rekisteröidyillä miehillä on 86,8 %, naisilla 93,5 %.

Kuviossa 4 esitetään uusien rekisteröityjen näkövammaisten %-osuudet ikäryhmittäin vuosilta 1983–2021.

KUVIO 4. UUDET NÄKÖVAMMAREKISTERIIN ILMOITETUT HENKILÖT IKÄRYHMITÄIN ILMOITUSVUODEN MUKAAN 1983–2021, suhteelliset osuudet (%)

Ensimmäisinä rekisterin toimintavuosina rekisteriin ilmoitettiin runsaasti lapsia, nuoria ja työikäisiä. Sen jälkeen näiden ryhmien osuudet ovat tasaisesti laskeneet ja ikääntyneiden osuudet nousseet. 65 vuotta täyttäneiden osuus on jatkuvasti kasvanut. Viimeisten viidentoista vuoden aikana kaikkien ikäryhmien osuudet uusista rekisteröidyistä näkövammaisista ovat vakiintuneet ja vaihteluvälit on helppo havaita. Uusista rekisteröidyistä 0–17-vuotiaita on keskimäärin kolme prosenttia, 18–39-vuotiaita on myös kolme prosenttia, 40–64-vuotiaita on kuusi prosenttia ja 65 vuotta täyttäneitä on 88 %.

0–17-vuotiaiden osuus uusista rekisteröinneistä on laskenut vuoden 1983 11,1 %:sta kahteen prosenttiin. 18–39-vuotiaiden osuus uusista rekisteröinneistä on laskenut koko tarkasteluajanjakson ajan. Vuonna 1983 ikäryhmän osuus oli 12,7 %. Alimman pisteen se on saavuttanut (1,4 %) vuonna 2018 ja on sen jälkeen pysynyt kahden ja kolmen prosentin välillä. 40–64-vuotiaiden osuus uusista rekisteröinneistä on laskenut vuoden 1983 19,3 %:sta tasaisesti. Vuonna 2000 ikäryhmän osuus laski ensimmäisen kerran alle 10 %:n. Sittemmin osuus on vaihdellut viiden ja 13 prosentin välillä. Vuonna 2020 40–64-vuotiaiden osuus oli pienin kahdeksaan vuoteen. 65 vuotta täyttäneiden osuus on kasvanut voimakkaasti vuoden 1983 56,9 %:sta. 2000-luvulla osuus on ollut noin 80 %. Ikäryhmän osuus on ylittänyt viimeisen viiden vuoden aikana 90 % osuuden.

2.2 Alueellinen jakautuminen

Jakautumat on muodostettu rekisteriin ilmoitetun henkilön asuinkunnan (31.12.2021) perusteella. Asuinkunnat saadaan henkilötunnusten avulla THL:n vuosittaisen päivityksen yhteydessä. Koko rekisteritoiminnan ajan ilmoituksia on tullut väestöpohjaan suhteutettuna eniten Itä- ja Pohjois-Suomesta. Viime vuosina tilanne on muuttunut. Hoitoon pääsy, hoitokäytännöt ja -resurssit eivät ole yhtenäisiä koko maassa. Aineistomme perusteella ei voida arvioida, mitkä tekijät eri sairaanhoitopiireissä vaikuttavat rekisteröityjen määrään.

Prevalenssit erityisvastualueilla sairaanhoitopiireittäin

Rekisteröidyn näkövammaisuuden ikä- ja sukupuolivakioitu kokonaisprevalenssi 10 000 asukasta kohden on 33,97 (34,7) (vakioimaton 31,84). KYS:n erityisvastualueella vakioitu prevalenssi oli korkein (44,07), HYKS:n alueella matalin 31,01. TAYS:n alueella prevalenssi oli 37,43, OYS:n 34,21, TYKS:n 33,50 (*taulukko 4*).

TAULUKKO 4. REKISTERÖIDYT NÄKÖVAMMAISET SAIRAAHOIDON ERITYISVASTUUALUEIDEN (ERVA) MUKAAN SAIRAAHOITOPiIREITTÄIN.
Lukumäärä, vakioimaton sekä ikä- ja sukupuoli vakioitu prevalenssi ja insidenssi 10 000 henkilöä kohden, kaikki rekisteröidyt sekä uudet rekisteröidyt vuonna 2021.

Sairaanhoitopiiri erva-aluejaon mukaan	Väestö Väkiluku 2021	Kaikki rekisteröidyt 31.12.2021			Uudet rekisteröidyt 2021	
		Lkm	Vakioimaton preval.	Vakioimatu preval.	Lkm	Vakioimaton insidenssi
HYKS erva	1 998 575	5 257	31,65	31,01	468	2,34
01 Uusimaa ja Helsinki	1 711 077	4 347	32,94	31,29	404	2,36
08 Kymenlaakso	161 391	374	21,55	23,11	21	1,30
09 Etelä-Karjala	126 107	474	33,33	38,56	43	3,41
TYKS erva	870 078	2 714	30,95	33,50	245	2,82
03 Varsinais-Suomi	486 198	1 331	28,03	29,74	124	2,55
04 Satakunta	214 281	772	33,12	37,03	62	2,89
16 Vaasa	169 599	611	36,71	39,47	59	3,48
TAYS erva	1 115 287	4 027	36,38	37,43	351	3,15
05 Kanta-Häme	170 213	647	36,82	38,31	55	3,23
06 Pirkanmaa	544 524	1 795	35,18	35,02	159	2,92
07 Päijät-Häme	208 788	666	30,46	34,12	56	2,68
15 Etelä-Pohjanmaa	191 762	919	45,34	45,86	81	4,22
KYS erva	796 248	3 173	38,46	44,07	187	2,35
10 Etelä-Savo	96 643	294	26,83	35,72	9	0,93
11 Itä-Savo	39 669	280	55,32	61,18	24	6,05
12 Pohjois-Karjala	163 281	791	43,56	50,02	77	4,72
13 Pohjois-Savo	243 739	929	36,93	44,64	57	2,34
14 Keski-Suomi	252 916	879	36,70	39,45	20	0,79
OYS erva	737 709	2 192	31,71	34,21	201	2,72
17 Keski-Pohjanmaa	77 047	372	48,80	46,20	50	6,49

Näkövammarekisterin tilastot 2021

jatkuu seur.sivulla

TAULUKKO 4. JATKUU

Sairaanhoitopiiri erva-aluejaon mukaan	Väkiluku 2021	Lkm	Vakioi- maton preval.	Va- kioitu preval.	Lkm	Vakioi- maton ins.
18 Pohjois-Pohjanmaa	412 913	964	26,67	28,72	79	1,91
19 Kainuu	71 255	207	26,69	31,64	10	1,40
20 Länsi-Pohja	58 835	263	41,69	45,09	25	4,25
21 Lappi	117 659	386	32,97	37,82	37	3,14
22 Ahvenanmaa	30 344	128	43,43	41,22	21	6,92
Asuinpaikka tuntematon tai asuu ulkomailla		94			3	
Yhteensä	5 548 241	17 664	33,89	35,58	1 476	2,66

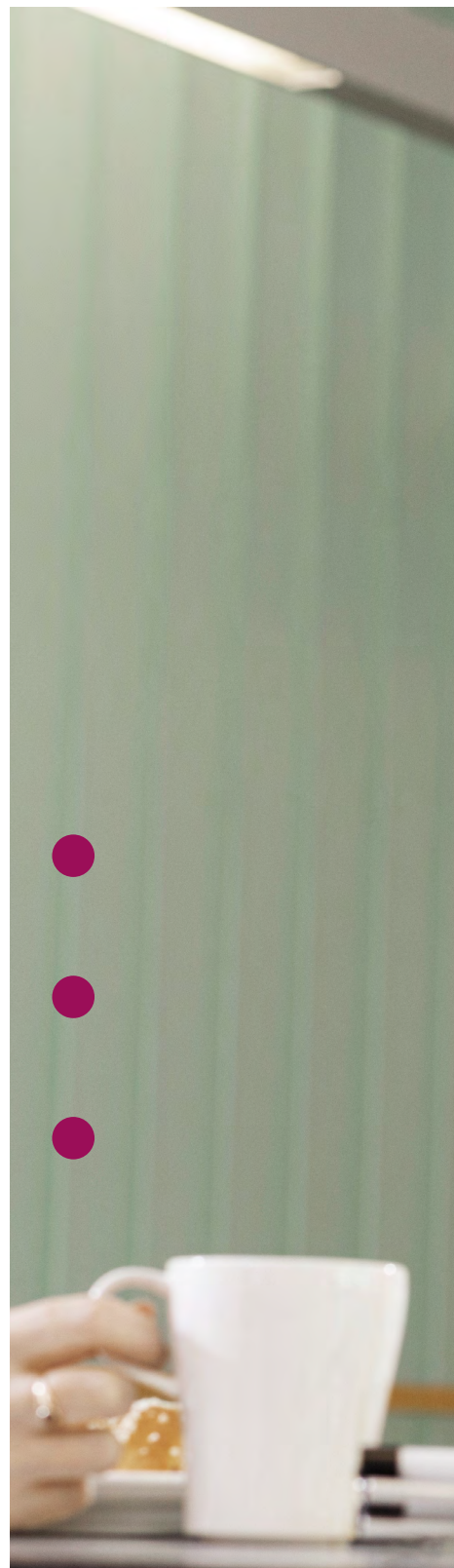
Näkövammarekisterin tilastot 2021

Yksittäisten sairaanhoitopiirien prevalensseissa on suuret erot. Korkein prevalenssi on jo pitkään ollut Itä-Savon shp:ssä (61,18), jossa se on 1,65-kertainen koko maan keskiarvoon nähden. Muita korkean prevalenssin sairaanhoitopiirejä ovat Pohjois-Karjala (50,02), Etelä-Pohjanmaa (45,86) sekä Keski-Pohjanmaa (46,20). Keskimääräistä korkeammat prevalenssit havaitaan myös seuraavissa sairaanhoitopiireissä: Ahvenanmaa (41,22), Länsi-Pohja (45,09), Pohjois-Savo (44,64), Keski-Suomi (39,45), Etelä-Karjala (38,56), Kanta-Häme (38,31) sekä Lappi (37,82). Lähellä koko maan keskiarvoa ovat prevalenssit Pirkanmaalla (35,05) ja Satakunnassa (37,03). Keskimääräistä pienemmät prevalenssit havaitaan Helsinki-Uusimaalla (31,01), Päijät-Hämeessä (34,12), Kainuussa (31,64), Etelä-Savossa (35,72), Varsinais-Suomessa (29,74) sekä Pohjois-Pohjanmaalla (28,72). Pienin prevalenssi on Kymenlaaksossa (23,11).

Koko maan keskimääräinen prevalenssi on hieman noussut; 34,7:stä 35,58:aan.

Sairaanhoitopiirien väliset erot ovat viime vuosina jonkin verran pienentyneet. Erot eivät voi selittyä pelkästään näkövammaisuuden esiintymisen mahdollisilla eroilla sairaanhoitopiireittäin. Ilmoitusmenettelyn tehokkuus vaihtelee. Vaikutusta on myös yksityissektorin osuudella näkövammaisten hoidossa ja tutkimuksessa. Valtaosa ilmoituksista tehdään edelleen keskussairaaloissa.

Näkövammaisuus Suomessa, kuten muissakin korkean elintason maissa Länsi-Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa painottuu ikääntyneisiin, koska valtaosa näkövammaisuuteen johtavista taudeista kehittyy vasta ikääntyneenä.

Insidenssit sairaanhoitopiireittäin

Rekisteriin vuonna 2021 ilmoitettujen henkilöiden mukaan laskettujen insidenssien jakauma on hyvin samankaltainen kuin koko rekisteriaineistosta laskettujen prevalenssienkin jakauma. Vuosittaiset vaihtelut ovat toki suuria. Rekisteröidyn näkövammaisuuden (vakioimaton) insidenssi on 2,66 (2,63) koko maassa 10 000 henkeä kohden. Se on pysynyt lähes samana aiemman vuoden kanssa. Korkein insidenssi vuonna 2021 on Ahvenanmaalla (6,92), manneralueesta Keski-Pohjanmaalla (6,49). Keskimääräistä selvästi korkeammat insidenssit havaitaan myös Itä-Savossa (6,05), Pohjois-Karjalassa (4,72), Länsi-Pohjassa (4,25), Etelä-Pohjanmaalla (4,22), Vaasassa (3,48), Etelä-Karjalassa (3,41), Kanta-Hämeessä (3,23) ja Satakunnassa (2,89).

Vähiten uusia näkövammarekisteri-ilmoituksia on väestöpohjaan verrattuna tullut vuonna 2021 Keski-Suomesta (0,79), Etelä-Savosta (0,93), Kymenlaaksosta (1,30), Kainuusta (1,40), Pohjois-Pohjanmaalta (1,19), Varsinais-Suomesta (2,55) ja Päijät-Hämeestä (2,68).

2.3 Näkövamman diagnoosi

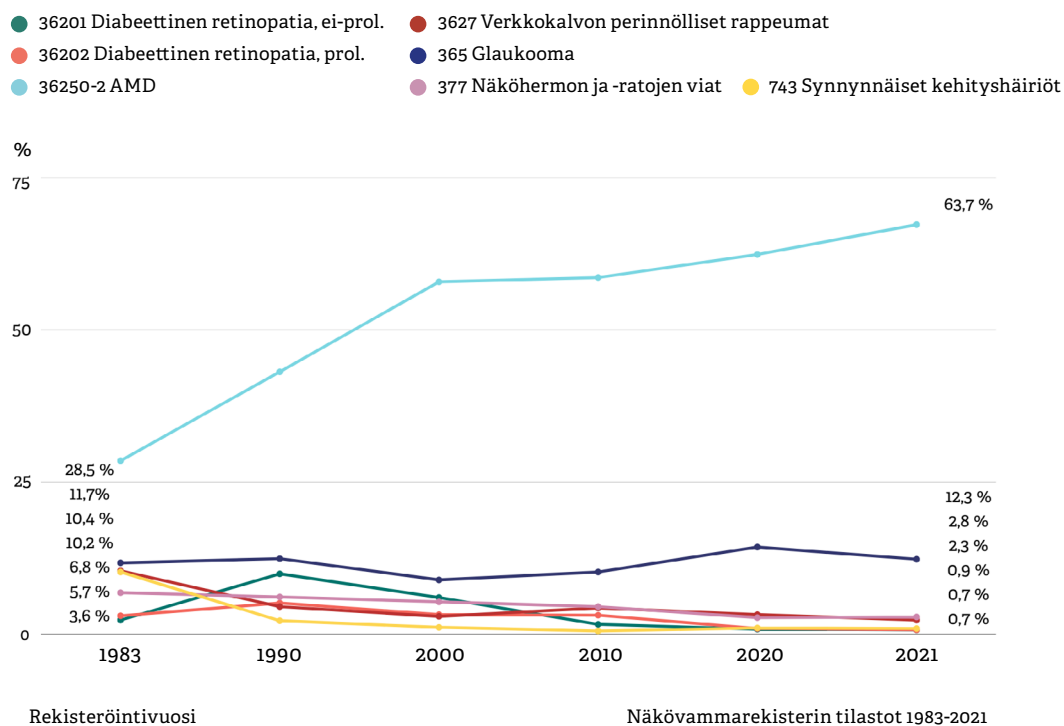
Rekisteri-ilmoituslomakkeeseen merkitään ykkösdiagnoosiksi se diagnoosi, joka on viimeksi heikentänyt paremman silmän näköä. Tämän lisäksi voidaan ilmoittaa kolme muuta diagnoosia. Diagnoosijakaumat tehdään ykkösdiagnoosien perusteella. Erilaisia ykkösdiagnooseja on rekisterissä 357. Eri sairauksien määrä on tätä suurempi, koska joihinkin koodeihin luetaan useampikin sairaus. Ilmoitetut diagnoosit luokitellaan rekisterissä ICD-9 -tautiluokituksen perustuvan silmätauteja koskevan sovellituksen mukaan. Luokittelu on sekä anatominen että tyyppin mukainen. Tämä luokitus on silmätautien osalta tarkempi kuin yleisesti käytössä aikaisemmin ollut ICD-9 - ja nykyinen ICD-10 -tautiluokitus. Saapuneissa ilmoituksissa diagnoosit ilmoitetaan joko ICD-10 -koodeina tai mieluiten tekstinä suomeksi tai latinaksi. Koodimuunnos tehdään rekisterissä.

Lisäksi koodataan näkövamman taustalla oleva perinnöllinen sairaus, mikäli se on ilmoitettu tai diagnoosista pääteltävissä. Näitä on rekisterissä 85kpl koskien 1 728 henkilöä (9,8 % rekisteröidyistä). Perinnöllinen etiologia on merkitty 3020 henkilölle (17 % rekisteröidyistä). Luvut ovat lähes samat kuin edellisellä vuonna. Suurimmalla osalla näistä henkilöistä ei ole tietoa perinnöllisen sairauden laadusta tai sitä ei ole ilmoitettu.

Yleisimmät näkövamman taustalla olevat perinnölliset sairaudet ovat:

- Retinitis pigmentosa
- Retinoschisis
- Usherin syndroma
- Syndroma Stargardt
- Atrofia nervi optici Leber
- Congenital amaurosis of Leber
- Gyrata atrofia
- Aniridia
- Choroideremia
- Achromatopsia
- Cone-Rod dystrofy
- Syndroma Spielmeier

KUVIO 5. UUDET REKISTERÖIDYT NÄKÖVAMMAN DIAGNOOSIRYHMITÄIN ILMOITUSVUODEN MUKAAN 1983-2021, suhteelliset osuudet (%)

Kuviossa 5 esitetään uusien rekisteröityjen näkövammaisten %-osuudet diagnosiryhmittäin vuosilta 1983–2021.

Ainoastaan ikääntyneiden makuladegeneraation (AMD) trendi tarkasteluajanjaksona 1983–2021 on ollut koko ajan nouseva ikääntyneiden rekisteröintien lisääntymisen myötä. Diagnosiryhmän osuus kaikista uusista rekisteröinneistä on noussut vuoden 1983 28,5 %:sta vuoden 2021 yli 60 %:iin.

Glaukooman osuus uusista rekisteröinneistä on vaihdellut huomattavasti. Matalin osuus oli 2000-luvun alussa, 6,2 %. Viimeiset kuusi vuotta glaukooman osuudet ovat olleet yhtäjaksoisesti yli 10 %.

Näköratojen vikojen osuus uusista rekisteröinneistä nousi aluksi vuodesta 1983 alkaen ollen vuonna 1994 lähellä 9 %. Tämän jälkeen sen osuus on kääntynyt laskuun. Matalin lukema on vuoden 2020 2,7 %.

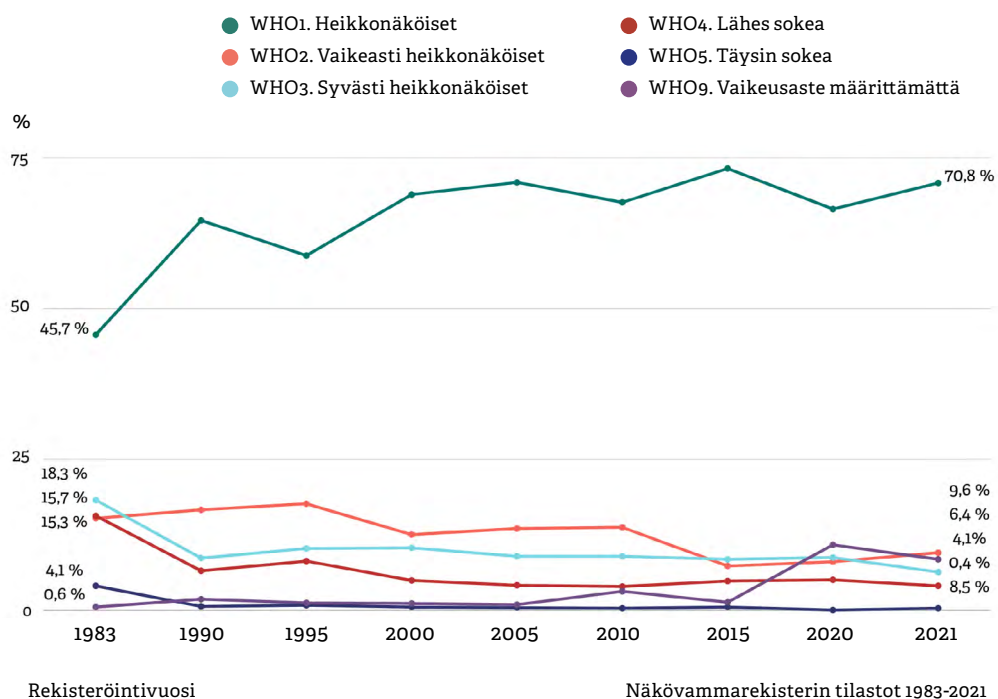
Ei-proliferatiivisen diabeettisen retinopatian osuus uusista rekisteröinneistä nousi tasaisesti vuoden 1983 2,3 %:sta 11 %:n tasolle 1990-luvun alussa. Sen jälkeen nousu on taittunut ja osuus on alkanut laskea. Viimeiset kahdeksan vuotta osuus on ollut alle 1 %, vuonna 2021 0,7 %.

Proliferatiivisen diabeettisen retinopatian osuuden vaihtelu ilmoitusvuoden mukaan on ollut huomattavasti vähäisempää kuin ei-proliferatiivisen diabeettisen retinopatian. Osuus on vuosikymmenten aikana vaihdellut vuoden 1983 5,7 %:sta nousten 5,6 %:een. Viimeiset viisi vuotta osuus on ollut alle 2 %.

Verkkokalvon perinnöllisten rappeutumien osuus on laskenut vuoden 1983 10,4 %:sta alimmaksi vuonna 2018, 2,1 %.

Synnyinäisten kehityshäiriöiden osuus on laskenut lasten ja nuorten uusien rekisteröintien vähenemisen myötä koko ajan. Diagnosiryhmän osuus laski voimakkaasti vuoden 1983 10,2 %:sta kahteen prosenttiin 1990-luvun alkuun tultaessa. Sen jälkeen osuus on vaihdellut yhden ja kahden prosentin välillä. Viime vuosina osuus on ollut jo alle yhden prosentin, v. 2021 0,7 %.

KUVIO 6. UUDET REKISTERÖIDYT NÄKÖVAMMAN VAIKEUSASTERYHMITÄIN ILMOITUSVUODEN MUKAAN 1983–2021, suhteelliset osuudet (%)

2.3.1 Silmätautien sanastoa

(koodi on näkövammarekisterin käyttämä)

360.21 PATOLOGINEN LIKITAITTOISUUS on vaikea-asteinen taittovika, josta käytetään myös nimitystä myopia maligna. Sen aiheuttaa silmän liiallinen piteneminen, joka voi johtaa verkkokalvon repeytymiseen ja irtaumaan sekä näön menetykseen. Esiintyy työkäisillä ja ikääntyneillä, heistä valtaosa on heikkonäköisiä.

362.01 DIABEETTINEN RETINOPATIA (EI-PROLIFERATIIVINEN) on tavallisimmin aikuisiällä alkaneen diabeteksen aiheuttama verkkokalvon vaurio, johon ei liity uudissuonten muodostumista. Esiintyminen yleistyy ikääntymisen myötä, heikkonäköiset ovat suurena enemmistönä.

362.02 DIABEETTINEN RETINOPATIA (PROLIFERATIIVINEN) on tavallisimmin

insuliinihoitoisen, nuoruusiässä alkaneen diabeteksen aiheuttama verkkokalvon vaurio, johon liittyy uudissuonten muodostumista. Tällöin esiintyy helposti silmänsisäisiä verenvuotoja ja kehittyy sidekudosta. Tämä voi johtaa verkkokalvon irtaumaan ja näön menetykseen. Esiintyy työikäisillä ja ikääntyneillä ja on varsinkin aikaisemmin ollut yksi yleisimpiä sokeuden aiheuttajia. Nykyisin sokeutuminen on jo epätodennäköisempää, koska sekä diabeteksen että retinopatian hoidossa on edistytty.

362.21 KESKOSEN VERKKOKALVOSAIRAUS (ROP, retinopathia praematuritatis) on keskosuuden ja sen takia annetun happihoidon aiheuttama verkkokalvon vaurio, joka voi johtaa verkkokalvon irtautumiseen ja lopulta silmän sokeutumiseen. Mitä pienempiä keskusia pystytään pitämään hengissä, sitä suurempi on ROP:n kehittymisen vaara.

362.50 - 52 SILMÄNPOHJAN RAPPEUMA ELI MAKULADEGENERATIO (AMD, ARM) on sairaus, joka on yleinen ikääntyneillä kaikissa korkean elintason maissa. Sen ilmaantuminen (insidenssi) on rintasyövän luokkaa. Silmän(pohjan) tarkan näön alueelle kehittyy solujen toimintahäiriö, joka johtaa keskeisen näön heikkenemiseen. Yleisimmät tyypit ovat kuiva ja kostea rappeuma. Nuorimmat tapaukset ovat 50-vuotiailla, esiintyminen yleistyy 60. ja varsinkin 70. ikävuoden jälkeen. Tauti johtaa yleensä heikkonäköisyyteen, sokeutuminen on harvinaista. Pitkään ei sairauteen ollut lääkettä. Viime vuosikymmenen aikana on tullut useita lääkkeitä, jotka silmänpohjainjektiona voivat pysäyttää taudin etenemisen tai ainakin hidastavat sitä. Hoito tehoaa kosteaan rappeumaan. Kuivaan ei ole vastaavaa hoitoa.

362.7 VERKKOKALVON PERINNÖLLISET RAPPEUMAT on diagnosoiryhmä, johon kuuluvat mm. retinitis pigmentosa, Usherin syndrooma sekä retinoskiisi. Näille on tyypillistä näkökentän alueellinen asteittainen hämärtyminen tai kaventuminen, joka voi johtaa mm. putkinäön syntymiseen. Useat tähän ryhmään kuuluvat sairaudet ilmenevät nuoruus- tai aikuisiän kynnyksellä. Taustalla on eteneviä sairauksia. Johtaa usein vaikeaan näkövammaan.

365 GLAUKOOMA on näköhermotauti, josta aiemmin on käytetty harhaanjohtavia nimityksiä ”silmapainetauti” ja ”viherkaihi”. Taudin luonnetta ei vielä tarkkaan tunneta. Kahdella kolmasosalla potilaista silmänpaine on kohonnut. Taudin edetessä se voi johtaa näköhermon surkastumiseen ja näkökentän kaventumiseen. Yleisimmät glaukoomatyyppit ovat avokulmaglaukooma, joista yleisin on kapsulaariglaukooma sekä sulkukulmaglaukooma. Myös matalapaineglaukoomaa

esiintyy. Mikäli tauti todetaan ajoissa ja lääkitys aloitetaan varhain, voidaan vaikea-asteinen vammautuminen estää. Ilmaantuvuus kasvaa voimakkaasti iän (70v+) myötä.

368.4+ NÄKÖKENTÄN PUUTOKSET JA MUUT HÄIRIÖT. Suurin osa näkökentän puutoksista on aivovammojen tai -kasvainten aiheuttamia. Yleisin on ns. homonyymi hemianopsia. Tähän näönhäiriöiden ryhmään kuuluvat myös mm. skotomat, karsastus ja värisokeus. Kaikki näkökentän puutokset aiheuttavat hankalaa toiminnallista häiriötä, vaikka näöntarkkuus (visus) voikin olla hyvä.

377 NÄKÖRATOJEN VIAT. Tähän ryhmään kuuluvat kaikki ne näköhermojen ja muiden näköratojen viat, jotka eivät ole synnynnäisiä kehityshäiriöitä. Näitä ovat mm. näköhermon pään (papillan) turvotus, näköhermon tulehdus ja surkastuma, näköhermojen risteyksen (kiasma) viat sekä näkökeskuksen viat. Näkökentän puutokset ovat tyypillisiä tälle ryhmälle. Lasten aivoperäinen sokeus (cortical blindness) luetaan tähän ryhmään. Suurin osa aiheuttaa vaikea-asteisen näkövamman. Näitä esiintyy kaikenikäisillä. Kaikkiin aivovammoihin liittyy näköra-tavaurion riski. Aivovammoja aiheuttavat paitsi onnettomuudet, tapaturmat ja kasvaimet, erityisesti vanhemmalla iällä aivoverenkierron häiriöt, aivoveritulppa ja aivoverenvuoto.

379.5 SILMÄVÄRVE (nystagmus) on silmälihasten hallintahäiriöistä johtuvaa silmien tahatonta liikettä. Yleisin tyyppi on synnynnäinen silmävärve. Tämä liittyy usein johonkin synnynnäiseen kehityshäiriöön tai epämuodostumaan. Ei alenna näöntarkkuutta, mutta häiritsee katseen tarkkaa suuntaamista.

743 SYNNYNNÄISET KEHITYSHÄIRIÖT. Tähän ryhmään luetaan lukuisa määrä erilaisia synnynnäisiä epämuodostumia ja kehityshäiriöitä. Näitä ovat mm. silmättömyys, pienisilmäisyys, synnynnäinen glaukooma sekä harmaakaihi, silmän etuosan, takaosan ja näköratojen synnynnäiset kehityshäiriöt. Näkövamman vaikeusaste vaihtelee, kolmasosa luetaan sokeisiin.

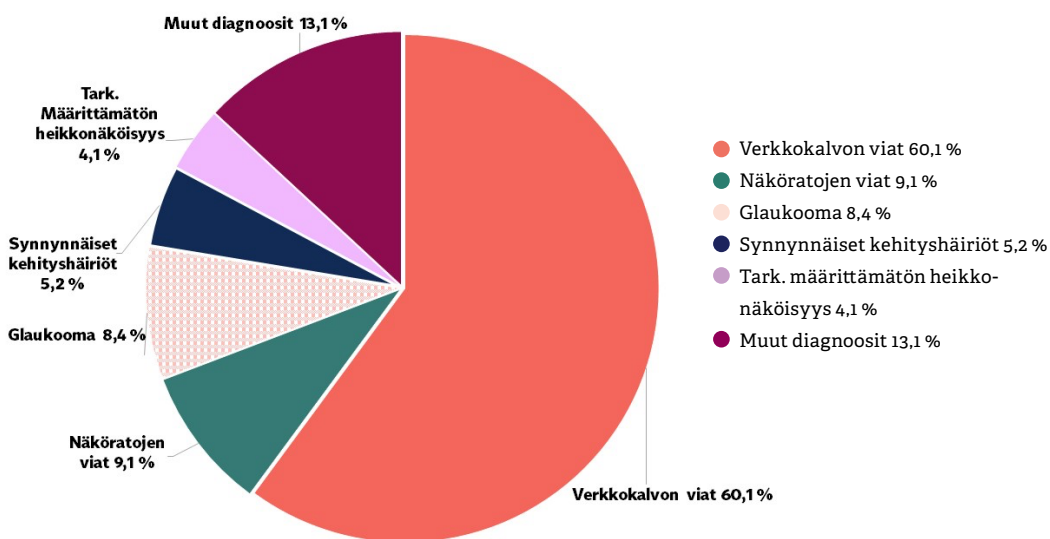
Diagnoosijakauma

Näkövamman diagnoosi on voimakkaasti ikään liittyvä tekijä. Eri ikäryhmissä näkövamman etiologia poikkeaa ja siten ikäjakauma on erilainen. **Taulukossa 5** ja **kuviossa 7** esitetään kaikkien rekisteröityjen jakautuminen ykkösdiaгнооsin mukaan. Koska valtaosa näkövammaisista on ikääntyneitä, ikääntyneille tyypilliset diagnoosit hallitsevat jakaumaa. Epäselvissä tapauksissa käytetään

diagnoosiryhmiä 368.00 ”Tarkemmin määrittämätön heikkonäköisyys” (Amblyopia NUD) ja 369 ”Tarkemmin määrittämätön sokeus” (Amaurosis NUD).

Yleisin näkövamma aiheuttaja Suomessa ja muissakin korkean elintason maissa on silmänpohjan rappeuma, jonka osuus meillä kaikista diagnooseista on 40,5 %.

KUVIO 7. REKISTERÖITYJEN NÄKÖVAMMAISTEN YLEISIMMÄT NÄKÖVAMMADIAGNOOSIT, kaikki rekisteröidyt vuonna 2021.

N = 17 664
Näkövammarekisterin vuositilastot 2021

Toisella sijalla on verkkokalvon perinnöllisten rappeumien ryhmä 10,3 % ja kolmantena näköraatojen viat 9,1 %:n osuudella. Seuraavina ovat glaukooma 8,4 %, synnynnäiset kehityshäiriöt 5,2 % tarkemmin määrittämätön heikkonäköisyys 4,1 % sekä diabeettinen retinopatia 3,4 %. Nämä kuusi yleisintä diagnoosiryhmää kattavat kolme neljäsosaa kaikista diagnooseista. Seuraavaksi yleisimmät näkövamma aiheuttajat ovat sarveiskalvon viat 2,2 %, näkökentän puutokset ja muut näköhäiriöt 2,2 %, patologinen likitaitteisuus 1,7 % sekä suonikalvon viat 1,2 %.

TAULUKKO 5. REKISTERÖITYJEN NÄKÖVAMMAISTEN NÄKÖVAMMADIAGNOOSIT.
Lukumäärä, %-jakauma, vakioimaton sekä ikä- ja sukupuolivakioitu prevalenssi sekä vakioimaton insidenssi 100 000 henkeä kohden, kaikki rekisteröidyt sekä uudet rekisteröidyt vuonna 2021.

Koodi (ICD-9 CM for eye diseases). diagnosiryhmä tai yksittäinen diagn.	Kaikki rekisteröidyt 31.12.2021				Uudet rekisteröidyt 2021		
	Lkm	%	Vakioimaton preval.	Vakioitu preval.	Lkm	%	Vakioimaton insidenssi
361, 362 VERKKOKALVON VIAT	10 621	60,1	191,43	303,07	1127	76,4	20,31
• 362.50-52 Silmänpohjan rappeuma (AMD)	7 156	40,5	128,98	212,07	994	67,3	17,92
• 362.7 Verkkokalvon perinnölliset rappeumat	1 820	10,3	32,80	46,50	34	2,3	0,61
• 362.02 Diabeettinen retinopatia (proliferatiivinen)	434	2,5	7,82	11,88	10	0,7	0,18
• 362.01 Diabeettinen retinopatia (ei-proliferatiivinen)	154	0,9	2,78	4,22	11	0,7	0,20
• 362.54 Verkkokalvon reikä	208	1,2	3,75	6,19	17	1,2	0,31
• 362.21 Keskosen verkkokalvosairaus (ROP, retinopathia praematuritatis)	210	1,2	3,78	5,53	2	0,1	0,04
• 362.3 Verkkokalvon verisuonitukos	173	1,0	3,12	4,44	22	1,5	0,40
• 361 Verkkokalvon irtoaminen	168	1,0	3,03	4,30	12	0,8	0,22
Muut verkkokalvon viat	298	1,7	5,37	7,95	25	1,7	0,45
377 NÄKÖRATOJEN VIAT	1 612	9,1	29,05	42,33	41	2,8	0,74
• 377.1 Näköhermon surkastuminen	762	4,3	13,73	19,41	14	0,9	0,25
• 377.7 Näkökeskuksen viat	401	2,3	7,23	10,65	4	0,3	0,07
• 377.3 Näköhermon tulehdus	213	1,2	3,84	5,84	3	0,2	0,05
Muut näköratojen ei-synnytt. viat	236	1,3	4,25	6,42	20	1,4	0,36

Näkövammarekisterin tilastot 2021

jatkuu seur.sivulla

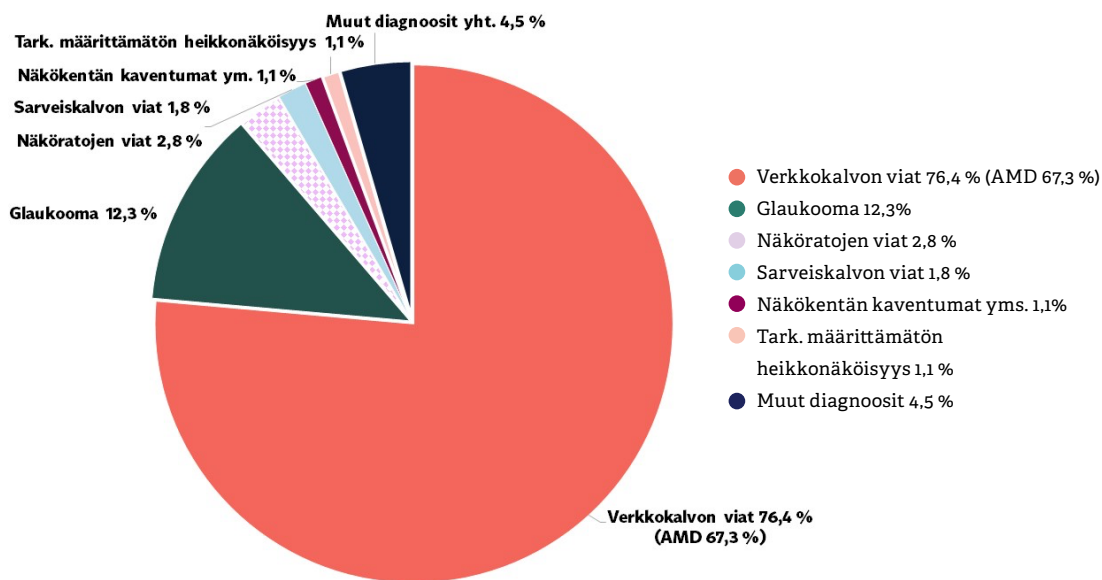
TAULUKKO 5. JATKUU

Koodi (ICD-9 CM for eye diseases). diagnoosiryhmä tai yksittäinen diagn.	Lkm	%	Vakioimaton preval.	Vakioitu preval.	Lkm	%	Vakioimaton insidenssi
365 GLAUKOOMA	1487	8,4	26,80	40,62	181	12,3	3,26
• 365.1. 365.52 Avokulmaglaukoomat	1234	7,0	22,24	33,96	153	10,4	2,76
- joista 365.52 Glaucoma capsulare	388	2,2	6,99	11,15	58	3,9	1,05
Muut glaukoomat	253	1,4	4,56	6,66	28	1,9	0,50
743 SYNNYNNÄISET KEHITYSHÄIR.	915	5,2	16,49	22,96	14	0,9	0,25
• 743.3 Synnyntäinen harmaakaihi	256	1,4	4,61	6,75	3	0,2	0,05
• 743.5 Silmän takaosan synnyntäiset kehityshäiriöt	234	1,3	4,22	6,08	4	0,3	0,07
• 743.7 Näköratojen synnyntäiset kehityshäiriöt	185	1,0	3,33	4,83	2	0,1	0,04
Muut synnyntäiset kehityshäiriöt	240	1,4	4,33	5,30	5	0,3	0,09
368.00 Tark.määrittämätön heikkonäk.	733	4,1	13,21	20,45	16	1,1	0,29
370-371 Sarveiskalvon viat	394	2,2	7,10	11,63	27	1,8	0,49
368.4+ Näkökentän kaventumat yms.	384	2,2	6,92	11,63	16	1,1	0,29
360.21 Patologinen likitaitteisuus	300	1,7	5,41	8,91	7	0,5	0,13
363 Suonikalvon viat	235	1,3	4,24	5,98	6	0,4	0,11
369 Tarkemmin määrittämätön sokeus	194	1,1	3,50	5,22	11	0,7	0,20
379.5 Silmävärve (nystagmus)	176	1,0	3,17	4,38	2	0,1	0,04
Kaikki muut diagnoosit	613	3,5	11,05	17,32	28	1,9	0,50
Yhteensä	17 664	100,0	318,37	493,04	1 476	100,0	26,60

Näkövammarekisterin tilastot 2021

Väestön ikääntyminen näkyy tarkasteltaessa uusien, vuonna 2021 rekisteriin ilmoitettujen henkilöiden näkövammojen diagnoosijakaumaa. Ikääntyneille tyyppilliset diagnoosiryhmät ovat listan kärjessä. Silmänpohjan rappeuma (AMD) käsittää kaikista uusien rekisteröityjen diagnooseista 67,3 %, glaukooma 12,3 % sekä näköratojen vikojen ryhmä 2,8 %. AMD:n osuus edelliseen vuoteen verrattuna on kasvanut. Yleisimmistä näkövamman aiheuttajista laskeva trendi havaitaan verkkokalvon perinnöllisissä rappeumissa, diabeettisessa retinopatiassa, näköratojen vioissa sekä synnyntäisissä kehityshäiriöissä. Uusien rekisteröityjen näkövammaisten yleisimmät näkövammadiagnoosit vuonna 2021 on esitetty *kuviossa 8*.

KUVIO 8. REKISTERÖITYJEN NÄKÖVAMMAISTEN YLEISIMMÄT NÄKÖVAMMADIAGNOOSIT, uudet rekisteröidyt vuonna 2021

N = 1 476

Näkövammarekisterin vuositilastot 2021

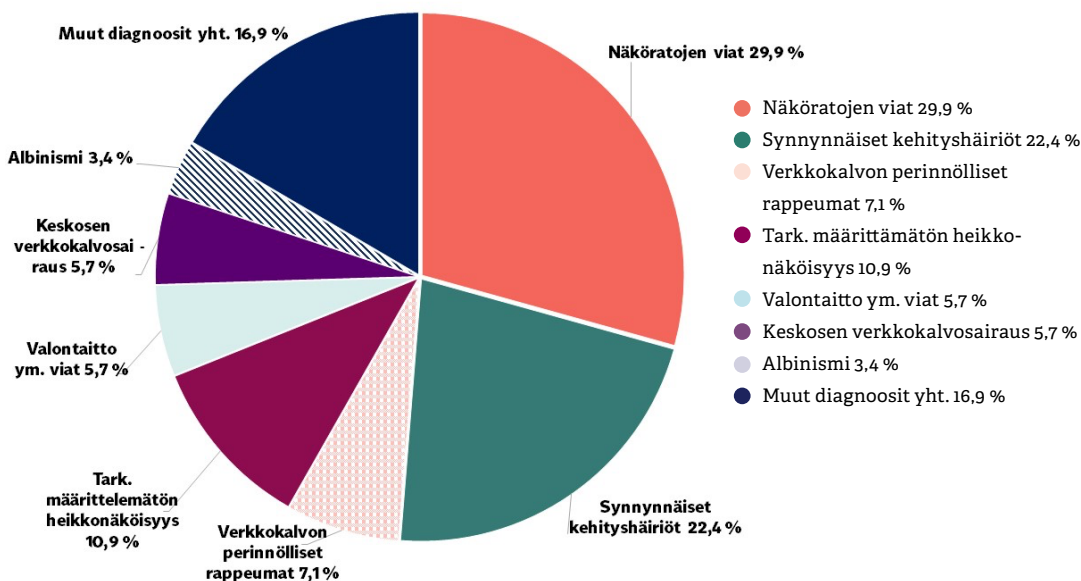
Diagnoosi ikäryhmittäin

Lasten ja nuorten (0–17-vuotiaiden) näkövammojen diagnooseja hallitsevat näköratojen vikojen ryhmä 29,9 % sekä synnyntäiset kehityshäiriöt 22,4 % . Seuraavina tulevat tarkemmin määrittämätön heikkonäköisyys 10,9 %, verkkokalvon perinnölliset rappeumat 7,1 %, valontaitto ym. viat 5,7 %, keskosen verkkokalvosairaus ROP 5,7 %, albinismi 3,4 %, näkökentän kaventumat ym. 3,4 % sekä silmävärve

2,3 %. Näköraitojen viat on uusien ilmoitusten joukossa aikaisempina vuosina nostanut osuuttaan tässä ikäryhmässä. Vuonna 2021 osuus on 25 %. Synnyynnäiset kehityshäiriöt ovat olleet jo pitkään laskussa. Vuonna 2021 niiden osuus uusista diagnooseista on 17,9 %, saman verran tarkemmin määrittelemättömän heikkonäköisyyden osuuden kanssa. Verkkokalvon perinnöllisiä rappeutumia uusista on 3,6 %. (Taulukko 6, kuvio 9). Vuosittainen vaihtelu on tämän ikäryhmän pienen koon takia ollut huomattavan suurta, jolloin kehitystrendejä on vaikea nähdä.

Työikäisten (18–64-vuotiaat) yleisin näkövammaan diagnoosiryhmä on verkkokalvon perinnölliset rappeumat, jonka osuus on 21 %. Näköraitojen vikojen osuus on 20,6 %, synnyynnäisten kehityshäiriöiden osuus 13,2 %, tarkemmin määrittämätön heikkonäköisyys (amblyopia) 2,5 % ja diabeettinen retinopatia 5,7 % (joista valtaosa on proliferatiivista muotoa).

KUVIO 9. REKISTERÖITYJEN NÄKÖVAMMAISTEN LASTEN JA NUORTEN (0-17-V.) YLEISIMMÄT NÄKÖVAMMADIAGNOOSIT, KAIKKI REKISTERÖIDYT VUONNA 2021

N = 616
Näkövammarekisterin vuositilastot 2021

TAULUKKO 6. REKISTERÖITYJEN NÄKÖVAMMAISTEN LASTEN JA NUORTEN (0–17-V.) NÄKÖVAMMADIAGNOOSIT, lukumäärä, % -jakauma, prevalenssi ja insidenssi 100 000 henkilöä kohden. Kaikki rekisteröidyt sekä uudet rekisteröidyt vuonna 2021.

Koodi ja diagnosiryhmä tai yksittäinen diagnoosi (ICD9+)	Kaikki rekisteröidyt 31.12.2021			Uudet rekisteröidyt 2021		
	Lkm	%	Prevalenssi	Lkm	%	Insidenssi
377 NÄKÖRATOJEN VIAT	184	29,9	17,8	7	25,0	0,7
• 377.7 Näkökeskuksen viat	99	16,1	9,6	1	3,6	0,1
• 377.1 Näköhermon surkastuminen	52	8,4	5,0	2	7,1	0,2
Muut näköratojen viat	33	5,4	3,2	4	14,3	0,4
743 SYNNYNNÄISET KEHITYSHÄIRIÖT	138	22,4	13,3	5	17,9	0,5
• 743.5 Silmän takaosan synnynnäiset kehityshäiriöt	38	6,2	3,7	2	7,1	0,2
• 743.7 Näköratojen synnynnäiset kehityshäiriöt	36	5,8	3,5	1	3,6	0,1
• 743.3 Synnynnäinen harmaakaihi	20	3,2	1,9	0	0,0	0,0
Muut synnynnäiset kehityshäiriöt	44	7,1	4,2	2	7,1	0,2
362.7 Verkkokalvon perinnölliset rappeumat	44	7,1	4,2	1	3,6	0,1
368.00 Tarkemmin määrittelemätön heikkonäköisyys (Amblyopia)	67	10,9	6,5	5	17,9	0,5
367 Valontaitto ym. viat	35	5,7	3,4	2	7,1	0,2
362.21 Keskosien verkkokalvosair. (ROP, retinopathia praematuritatis)	35	5,7	3,4	2	7,1	0,2
270 Albinismi	21	3,4	2,0	1	3,6	0,1
368.4+ Näkökentän kaventumat ym.	21	3,4	2,0	0	0,0	0,0
379.5 Silmävärve (Nystagmus)	14	2,3	1,4	1	3,6	0,1
360.21 Patologinen likitaitteisuus	14	2,3	1,4	0	0,0	0,0
378 Karsastus ja muut silmien yhteisnäön viat	13	2,1	1,3	0	0,0	0,0

Näkövammarekisterin tilastot 2021

[jatkuu seur.sivulla](#)

TAULUKKO 6. JATKUU

Koodi ja diagnoosiryhmä tai yksittäinen diagnoosi (ICD9+)	Lkm	%	Prevalenssi	Lkm	%	Insidenssi
363 Suonikalvon viat	2	0,3	0,2	0	0,0	0,0
369 Tarkemmin määrittämät. sokeus	1	0,2	0,1	0	0,0	0,0
Kaikki muut diagnoosit	27	4,4	2,6	4	14,3	0,4
Yhteensä	616	100,0	59,5	28	100,0	2,7

Näkövammarekisterin tilastot 2021

Uusien ilmoitusten joukossa on eniten verkkokalvon perinnöllisten rappeumien 19,2 %, näköratojen vikojen 17,3 %, glaukooman 13,5 %, diabeettisen retinopatian 6,7 % sekä suoni- ja sarveiskalvon vikojen 4,8 % vuoksi näkövammautuneita. Tarkemmin määrittelemättömän sokeuden osuus uusista ilmoituksista on 4,8 %.

(*Taulukko 7, kuvio 10*).

TAULUKKO 7. TYÖIKÄISTEN (18–64-V.) REKISTERÖITYJEN NÄKÖVAMMAISTEN NÄKÖVAMMADIAGNOOSIT. Lukumäärä, %-jakauma, prevalenssi ja insidenssi 100 000 henkilöä kohden. Kaikki rekisteröidyt sekä uudet rekisteröidyt vuonna 2021.

Koodi ja diagnoosiryhmä tai yksittäinen diagnoosi (ICD9+)	Kaikki rekisteröidyt 31.12.2021			Uudet rekisteröidyt 2021		
	Lkm	%	Prevalenssi	Lkm	%	Insidenssi
362.7 Verkkokalvon perinnölliset rappeumat	997	21,0	30,8	20	19,2	0,6
377 NÄKÖRATOJEN VIAT	981	20,6	30,3	18	17,3	0,6
• 377.1 Näköhermon surkastuminen	515	10,8	15,9	10	9,6	0,3
• 377.7 Näkökeskuksen viat	245	5,2	7,6	2	1,9	0,1
• 377.3 Näköhermon tulehdus	135	2,8	4,2	2	1,9	0,1
Muut näköratojen ei-synnynn. viat	86	1,8	2,7	4	3,8	0,1

Näkövammarekisterin tilastot 2021

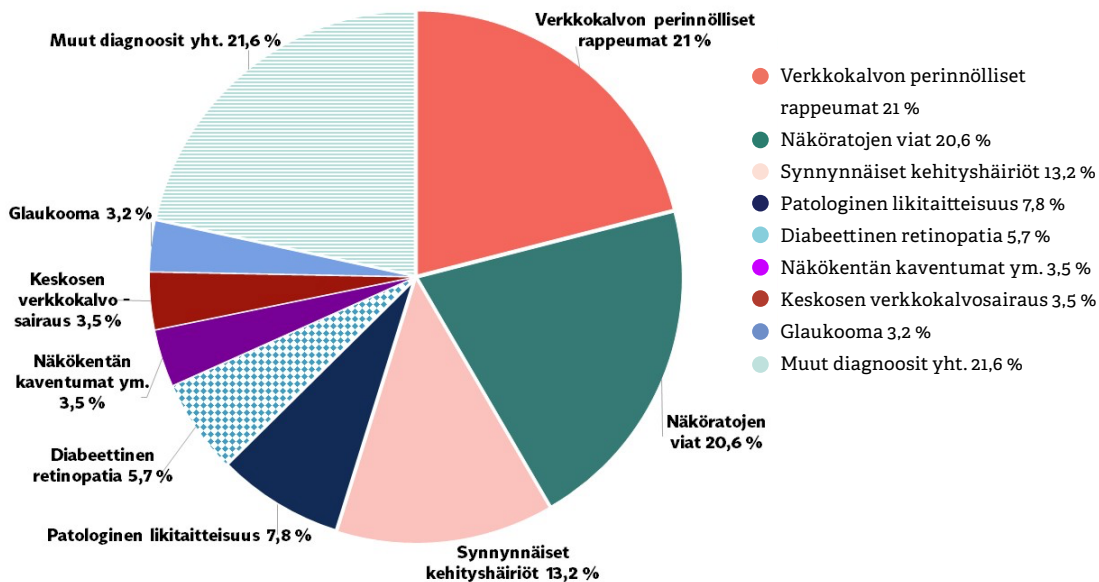
jatkaa seur.sivulla

TAULUKKO 7. JATKUU

Koodi ja diagnosiryhmä tai yksittäinen diagnoosi (ICD9+)	Lkm	%	Prevalenssi	Lkm	%	Insidenssi
743 SYNNYNNÄISET KEHITYSHÄIRIÖT	626	13,2	19,4	3	2,9	0,1
• 743.3 Synnynnäinen harmaakaihi	175	3,7	5,4	1	1,0	0,0
• 743.5 Silmän takaosan synnynnäiset kehityshäiriöt	160	3,4	4,9	1	1,0	0,0
• 743.7 Näköratojen synnynnäiset kehityshäiriöt	137	2,9	4,2	1	1,0	0,0
Muut synnynnäiset kehityshäiriöt	154	3,2	4,8	0	0,0	0,0
368.00 Tark.määrittämät.heikkonäk	370	2,5	3,7	8	7,7	0,2
362.0 Diabeettinen retinopatia	271	5,7	8,4	7	6,7	0,2
368.4+ Näkökentän kaventumat yms	167	3,5	5,2	5	4,8	0,2
362.21 Keskosien verkkokalvosair. (ROP. retinopathia praematuritatis)	165	3,5	5,1	0	0,0	0,0
365 Glaukooma	154	3,2	4,8	14	13,5	0,4
363 Suonikalvon viat	131	2,8	4,1	5	4,8	0,2
360.21 Patologinen likitaitteisuus	121	7,8	11,4	2	1,9	0,1
379.5 Silmävärve (nystagmus)	110	2,3	3,4	0	0,0	0,0
369 Tarkemmin määritt. sokeus	90	1,9	2,8	5	4,8	0,2
370-371 Sarveiskalvon viat	85	1,8	2,6	5	4,8	0,2
270 Albinismi	63	1,3	1,9	1	1,0	0,0
361 Verkkokalvon irtoaminen	55	1,2	1,7	2	1,9	0,1
364 Värikalvon ja sädekehän viat	44	0,9	1,4	0	0,0	0,0
362.50-52 Silmänpohjan rappeuma (AMD)	41	0,9	1,3	0	0,0	0,0
Kaikki muut diagnoosit	284	6,0	8,8	9	8,7	0,3
Yhteensä	4 755	100,0	147,0	104	100,0	3,2

Näkövammarekisterin tilastot 2021

KUVIO 10. REKISTERÖITYJEN NÄKÖVAMMAISTEN TYÖIKÄISTEN (18-64-V.) YLEISIMMÄT NÄKÖVAMMADIAGNOOSIT, kaikki rekisteröidyt vuonna 2021

N = 4 755
Näkövammarekisterin vuositilastot 2021

Ikääntyneiden (65 vuotta täyttäneiden) ylivoimaisesti yleisin näkövamma-diagnoosi on silmänpohjan rappeuma (AMD), joka kattaa 57,9 % kaikista diagnooseista.

Seuraavina tulevat glaukooma 10,8 %, näkörajojen viat 6,1 %, verkkokalvon perinnölliset rappeumat 2,8 % ja patologinen likitaitteisuus 2,6 %. Uusien rekisteröityjen osalta silmänpohjan rappeuma kasvattaa jatkuvasti osuuttaan. Vuonna 2021 sen osuus uusista oli 74 % (vuonna 2020 70,1 %). Glaukooman osuus oli 12,4 % (Taulukko 8, kuvio 11).

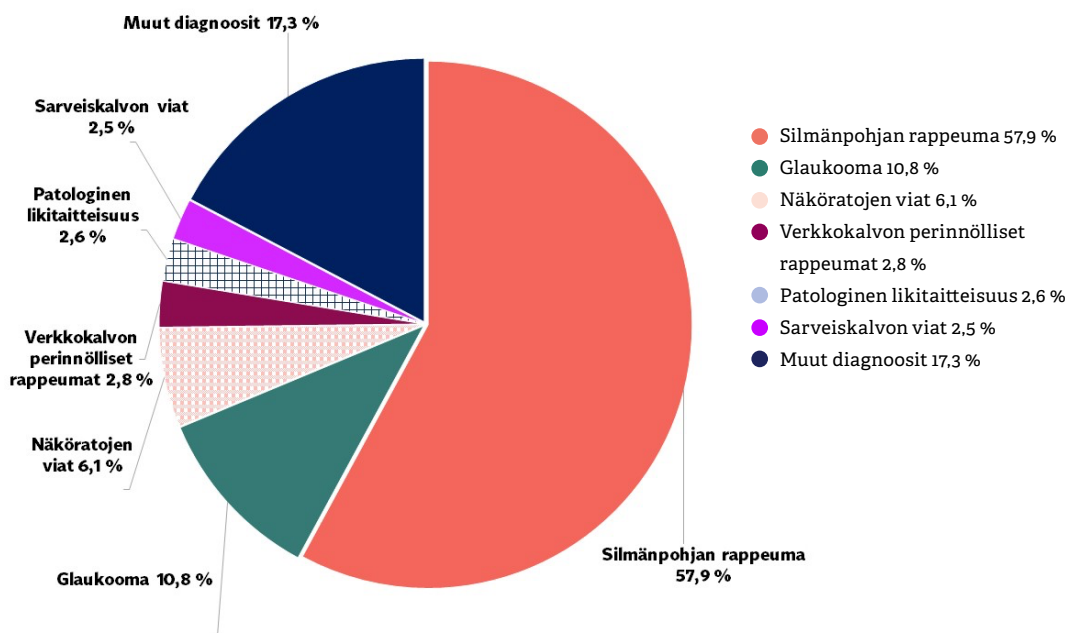

TAULUKKO 8. IKÄÄNTYNEIDEN (YLI 65-V.) REKISTERÖITYJEN NÄKÖVAMMAISTEN NÄKÖVAMMADIAGNOOSIT. Lukumäärä, %-jakauma, prevalenssi ja insidenssi 100 000 henkilöä kohden, kaikki rekisteröidyt sekä uudet rekisteröidyt vuonna 2021.

Koodi ja diagnosiryhmä tai yksittäinen diagnoosi	Kaikki rekisteröidyt 31.12.2021			Uudet rekisteröidyt 2021		
	Lkm	%	Prevalenssi	Lkm	%	Insidenssi
362.50-52 Silmänpohjan rappeuma (AMD)	7 115	57,9	556,3	994	74,0	77,7
365 GLAUKOOMA	1331	10,8	104,1	167	12,4	13,1
• 365.1. 365.52 Avokulmaglaukoomat	1153	9,4	90,1	145	10,8	11,3
- joista 365.52 Glaucoma capsulare	383	3,1	29,9	58	4,3	4,5
Muut glaukoomat	178	1,4	13,9	22	1,6	1,7
362.7 Verkkokalvon perinnölliset rappeumat	350	2,8	27,4	16	1,2	1,3
377 NÄKÖRATOJEN VIAT	756	6,1	59,1	9	0,7	0,7
• 377.1 Näköhermon surkastuminen	198	1,6	15,5	17	1,3	1,3
• 377.7 Näkökeskuksen viat	447	3,6	34,9	16	1,2	1,3
Muut näköratojen viat	195	1,6	15,2	2	0,1	0,2
360.21 Patologinen likitaitteisuus	319	2,6	24,9	7	0,5	0,5
370-371 Sarveiskalvon viat	305	2,5	23,8	23	1,7	1,8
362.0 Diabeettinen retinopatia	57	0,5	4,5	1	0,1	0,1
368.00 Tarkemmin määrittämätön heikkönäköisyys (Amblyopia).	195	1,6	15,2	13	1,0	1,0
362.54 Verkkokalvon reikä	178	1,4	13,9	5	0,4	0,4
368.4+ Näkökentän kaventumat yms	164	1,3	12,8	22	1,6	1,7
362.3 Verkkokalvon verisuonitukos	204	1,7	15,9	11	0,8	0,9
363 Suonikalvon viat	102	0,8	8,0	1	0,1	0,1
Kaikki muut diagnoosit	824	6,7	64,4	56	4,2	4,4
Yhteensä	12 293	100,0	961,1	1 344	100,0	105,1

Näkövammarekisterin tilastot 2021

KUVIO 11. REKISTERÖITYJEN NÄKÖVAMMAISTEN IKÄÄNTYNEIDEN (YLI 65-V.) YLEISIMMÄT NÄKÖVAMMADIAGNOOSIT, kaikki rekisteröidyt vuonna 2021

N = 12 293
Näkövammarekisterin vuositilastot 2021

2.4 Näkövamman vaikeusaste

Rekisteri käyttää näkövammojen vaikeusasteen luokittelussa pohjana Maailman Terveysjärjestön (WHO) suositusta. Luokittelua on täydennetty, koska rekisteriä on täydennetty mm. hoitoilmoitusrekisteristä tiedoilla näkövammaisista henkilöistä, joista tiedetään ainoastaan ovatko he heikkonäköisiä vai sokeita. Tästä syystä heikkonäköisten ryhmässä esiintyy luokka ”Tarkemmin määrittämätön heikkonäköisyys” (amblyopia) ja sokeiden ryhmässä luokka ”Tarkemmin määrittämätön sokeus” (amaurosis).

Taulukossa 9 ja kuviossa 12 esitetään rekisteröityjen jakautuma näkövamman vaikeusasteen mukaan. Ikääntyneiden näkövammat ovat lievempiä kuin lasten, nuorten ja työikäisten näkövammat. Koska rekisteröidyistä enemmän kuin

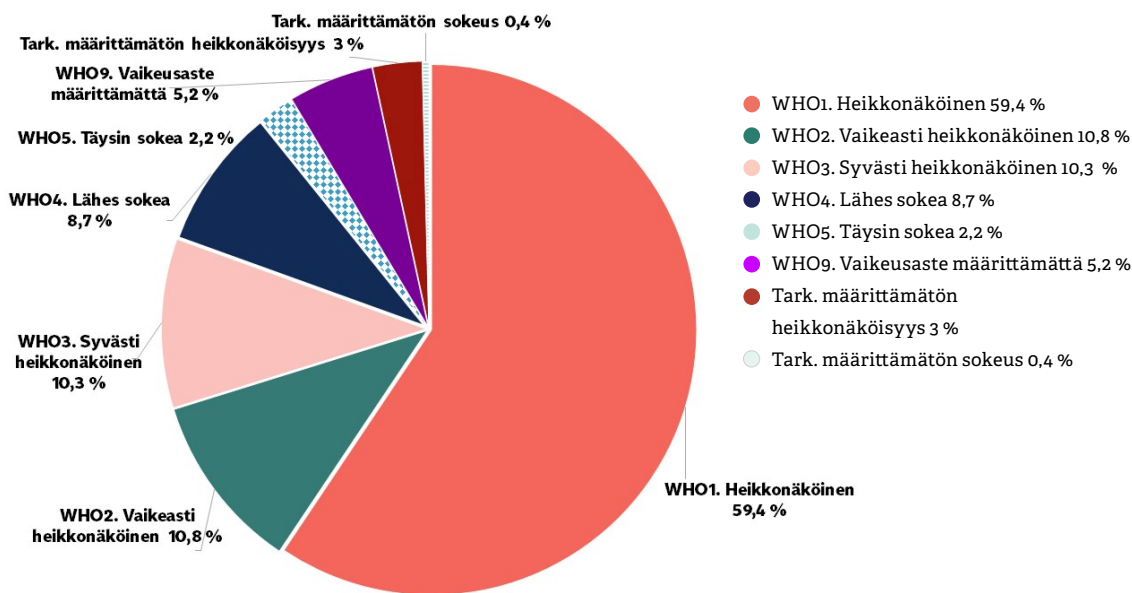
kaksi kolmasosaa on 65 vuotta täyttäneitä, hallitsevat heikkonäköisten tiedot jakaumaa. Sokeiksi luokiteltuja on vähemmän ja erityisesti täydellinen sokeus on Suomessa harvinaista.

TAULUKKO 9. REKISTERÖITYJEN NÄKÖVAMMAISTEN NÄKÖVAMMAN VAIKEUSASTE WHO:N MÄÄRITELMÄN JA LUOKITUKSEN MUKAAN. Lukumäärä, %-jakauma, vakioimaton sekä ikä- ja sukupuolivakioitu prevalenssi ja insidenssi 100 000 henkeä kohden, kaikki rekisteröidyt sekä uudet rekisteröidyt vuonna 2021.

Vaikeusasteluokka	Kaikki rekisteröidyt 31.12.2021				Uudet rekisteröidyt 2021		
	Lkm	%	Vakioimaton preval.	Vakioitu preval.	Lkm	%	Vakioimaton insid.
Heikkonäköiset yhteensä	12 944	73,3	223,67	240,83	1 190	80,6	21,38
• 1. Heikkonäköinen	10 495	59,4	189,16	204,03	1 045	70,8	18,83
• 2. Vaikeasti heikkonäköinen	1 915	10,8	34,52	36,79	141	9,6	2,54
• Tarkemmin määrittäm.heikkon.	534	3,0	9,62	9,62	4	0,3	0,07
Sokeat yhteensä	3 796	21,5	67,26	69,72	161	10,9	2,90
• 3. Syvästi heikkonäköinen	1 813	10,3	32,68	34,56	94	6,4	1,69
• 4. Lähes sokea	1 534	8,7	27,65	28,29	61	4,1	1,10
• 5. Täysin sokea	385	2,2	6,94	6,86	6	0,4	0,11
• Tarkemmin määrittämät. sokea	64	0,4	1,15	1,15	0	0,0	0,00
9. Vaikeusaste määrittämättä	927	5,2	16,71	17,29	125	8,5	2,25
Yhteensä	17 664	100,0	318,37	338,89	1 476	100,0	26,60

Näkövammarekisterin tilastot 2021

KUVIO 12. REKISTERÖITYJEN NÄKÖVAMMAISTEN NÄKÖVAMMAN VAIKEUSASTE WHO:N LUOKITUKSEN MUKAAN, kaikki rekisteröidyt vuonna 2021

N = 17 664
Näkövammarekisterin vuositilastot 2021

Rekisteröidyistä henkilöistä heikkonäköisiä on 73 % ja sokeita 22 %. Lisäksi viisi prosenttia rekisteröidyistä kuuluu ryhmään 'vaikeusaste määrittämättä'.

Lievimmin näkövammautuneiden, WHO-luokkaan 1 kuuluvien heikkonäköisten osuus on 59,4 % ja vaikeasti heikkonäköisten (WHO-luokka 2) osuus 10,8 %. Lisäksi luokka tarkemmin määrittämätön heikkonäköisyys kattaa runsaat 3 %. Sokeisiin luokiteltavista ryhmistä syvästi heikkonäköisten (WHO-luokka 3) osuus on 10,3 % ja lähes sokeiden (WHO-luokka 4) osuus lähes 9 %. Täysin sokeita (WHO-luokka 5) on vain runsaat kaksi prosenttia. Luokka tarkemmin määrittämätön sokea kattaa alle puoli prosenttia rekisteröidyistä.

Uusista vuonna 2021 rekisteröidyistä suuri enemmistö (80,6 %) on heikkonäköisiä. Erityisesti WHO-luokkaan 1 kuuluvien, lievimmin näkövammautuneiden osuus (70,8 %) uusista on suuri ja on kasvanut viime vuosina selvästi. WHO-luokkaan 2 kuuluvien osuus uusista on 9,6 %. Sokeiksi luokiteltaviin ryhmiin kuuluvia on

uusien joukossa 10,9 % (vuonna 2020 14 %), joka on selvästi vähemmän kuin koko rekisterissä keskimäärin. Kaikkien näiden ryhmien osuudet ovat laskussa, erityisesti täysin sokeiden. Heidän osuutensa uusista ilmoituksista on vain 0,4 %.

Kuviossa 6 (s.29) esitetään uudet rekisteröidyt näkövammaisen vaikeusasteryhmittäin ilmoitusvuoden mukaan 1983–2021, suhteelliset osuudet (%).

Heikkonäköisten (WHO:n luokat 1 ja 2) osuus uusista rekisteröinneistä on selvästi kasvanut. Ensimmäisenä rekisterin toimintavuotena 1983 heikkonäköisiä oli yhteensä vain 61 %, koska silloin ilmoitettiin rekisteriin suhteellisen paljon lapsia, nuoria ja työikäisiä. Heikkonäköisten osuus nousi 1990-luvun lopulla 80 %:iin. WHO:n luokkaan 1 (heikkonäköinen) kuuluvien osuus on kasvanut vuoden 1983 45,7 %:sta jatkuvasti, 70 %:n raja rikkoutui vuonna 2005. WHO:n luokkaan 2 (vaikeasti heikkonäköinen) kuuluvien osuuksien trendi on laskeva. Osuudet ovat vuosittain vaihdelleet 6,0 %:n ja 15,5 %:n välillä.

Vastaaavasti sokeiden (WHO:n luokat 3, 4 ja 5) osuus uusista rekisteröinneistä on laskenut. Vuonna 1983 sokeita oli 38 % kaikista uusista rekisteröidyistä. Osuus putosi 1990-luvulla 20 %:iin. 15 %:n raja alittui 2000-luvun alussa. Viime vuosina sokeiden osuus on vaihdellut 14 prosentin molemmin puolin.

Sokeisiin luokiteltavan WHO:n luokan 3 (syvästi heikkonäköinen) osuudet uusista rekisteröinneistä ovat selkeästi laskeneet. Pudotus vuoden 1983 18,3 %:sta 8,7 %:iin vuonna 1990 on ollut huomattava. Tämän jälkeen osuus on vaihdellut 8,3 %:sta 12,3 %:iin.

Lähes sokeiden (WHO:n luokka 4) trendi muistuttaa edellä kuvattua syvästi heikkonäköisten luokan trendiä. Osuus on laskenut vuoden 1983 15,7 %:sta 2020-luvulle tultaessa 5 % tuntumaan. Täysin sokeiden (WHO:n luokka 5) osuus uusista rekisteröinneistä on pudonnut tasaisesti. Vuonna 1983 täysin sokeiden osuus oli 4,1 %. Viimeisinä 20 vuonna osuus on ollut 0,1 % - 1,3 %.

Ryhmien "muu" tai "vaikeusaste määrittämättä" osuudet uusista rekisteröinneistä ovat pitkään olleet suhteellisen vähäisiä. Vuoden 2015 jälkeen nousu on ollut merkittävä. Vuonna 2021 osuus oli 6,4 %.

2.5 Monivammaisuus ja diabetes

Näkövammarekisteri-ilmoituksesta saadaan tietoa myös näkövammaisten henkilöiden muista vammoista eli monivammaisuudesta ja pitkäaikaissairauksista. Sairaustiedot ovat kuitenkin puutteellisia, eikä niitä ole yksityiskohtaisesti tilastoissa eritelty. Monivammaisuuden yhteydessä vuositilastoissa ei diabetesta lukuun ottamatta esitetä tietoja muista sairauksista. Pitkäaikaissairaudet ovat kuitenkin näkövammaisilla yleisiä, koska he ovat muuta väestöä iäkkäämpiä. Kärjessä ovat sydän- ja verisuonisairaudet. Lähes joka neljännelle on ilmoitettu jokin pitkäaikaissairaus.

TAULUKKO 10. REKISTERÖITYJEN NÄKÖVAMMAISTEN LISÄVAMMAT (MONIVAMMAISUUS) SEKÄ ILMOITETTU PITKÄAIKAISSAIRASTAVUUS. Lukumäärä, %-osuus, vakioimaton sekä ikä- ja sukupuolivakioitu prevalenssi sekä vakioimaton insidenssi 100 000 henkeä kohden, kaikki rekisteröidyt sekä uudet rekisteröidyt vuonna 2021.

	Kaikki rekisteröidyt 31.12.2021				Uudet rekisteröidyt 2021		
	Lkm	% kaikista	Vakioimaton preval.	Vakioimaton preval.	Lkm	% kaikista	Vakioimaton insid.
Lisävamma							
• Kuulovamma	979	6,0	17,65	18,64	75	6,5	1,35
• Kehitysvamma	851	5,2	15,34	15,36	8	0,7	0,14
• Liikuntavamma	743	4,5	13,39	13,89	24	2,1	0,43
• CP-vamma	413	2,5	7,44	7,49	2	0,2	0,04
Ilmoitetut pitkäaikaissairaudet	4108	25,1	74,04	77,66	291	25,2	5,24
Henkilöitä, joilla jokin lisävamma tai pitkäaikaissairaus	6249	38,2	112,63	117,86	390	33,8	7,03
Henkilöiden lukumäärät sekä kokonaisprevalenssi	17 664	100,0	323,86	345,36	1476	100,0	26,35

Näkövammarekisterin tilastot 2021

Taulukossa 10 esitetään rekisteröityjen näkövammaisten monivammaisuus. Kaikista rekisteröidyistä henkilöistä yli 6 %:lla on kuulovamma, liikuntavammaisten osuus jää alle 5 %:n. Kehitysvammaisia on yli viisi prosenttia ja CP-vammaisia 2,5 %. Vammoja tai pitkäaikaissairauksia yhteensä on yli 28 %:lla rekisteröidyistä näkövammaisista.

Monivammaisuus näin käsitettynä on pysynyt suunnilleen ennallaan rekisteröityjen näkövammaisten keskuudessa. Vuoden 2021 aineistossa kuulovammaisia, kehitysvammaisia ja CP-vammaisia tavallista vähemmän. Ilmoitetut pitkäaikaissairaudet ovat vuonna 2021 lisääntyneet.

TAULUKKO 11. DIABETES REKISTERÖIDYILLÄ NÄKÖVAMMAISILLA. Lukumäärä, %-osuus, vakioimaton sekä ikä- ja sukupuolivakioitu prevalenssi sekä vakioimaton insidenssi 100 000 henkeä kohden, kaikki rekisteröidyt sekä uudet rekisteröidyt vuonna 2021.

Lisävamma	Kaikki rekisteröidyt 31.12.2021				Uudet rekisteröidyt 2021		
	Lkm	% kaikista	Vakioimaton preval.	Vakioitu preval.	Lkm	% kaikista	Vakioimaton insid.
Diabetes	1504	9,2	27,11	28,30	182	15,8	3,28
• insuliinihoito	638	3,9	11,50	11,73	69	6,0	1,24
• muu hoito	438	2,7	7,89	8,45	58	5,0	1,05
• ei tietoa hoidosta	428	2,6	7,71	8,13	55	4,8	0,99
Henkilöiden lukumäärät sekä kokonaisprevalenssi	17 664	100,0	323,86	345,36	1476	100,0	26,35

Näkövammarekisterin tilastot 2021

Taulukossa 11 näkyy diabeteksen esiintyminen rekisteröidyillä näkövammaisilla. Sen osuus on 9,2 %. Insuliinihoitoinen diabetes kattaa vajaat 4 % rekisteröidyistä ja muu hoito 2,7 %. Lisäksi vajaa 3 % kuuluu ryhmään, jonka hoidosta ei ole tarkempaa tietoa. Uusilla vuonna 2021 rekisteriin ilmoitetuilla henkilöillä on diabetesta jonkin verran enemmän kuin mikä on sen osuus kaikilla rekisteröidyillä (15,8 %). Diabeteksen yleistyminen väestötasolla näkyy myös meidän aineistossamme.

Kuitenkaan diabeettinen retinopatia ei ole kasvussa, päinvastoin. Ainoastaan työikäisten ryhmässä diabeettisen retinopatian osuus uusista ilmoituksista on suurempi kuin sen osuus kaikista rekisteröidyistä.

2.6 Vammautumisikä

Rekisteriin tallennetaan myös vuosi, jolloin vammautumisen aiheuttanut sairaus on johtanut näkövammaisuuteen tai jolloin näkövamma on syntynyt. Tästä voidaan laskea vammautumisikä. Näkövamma kehittyy usein pitkähkön ajan kuluessa, joten usein on vaikeaa määrittää täsmällisesti vuotta, jolloin henkilö on näkövammautunut. Tästä syystä liki 36 %:lta rekisteröityjä puuttuu tieto näkövammautumisen ajankohdasta.

TAULUKKO 12. REKISTERÖITYJEN NÄKÖVAMMAISTEN VAMMAUTUMISIKÄ.
Lukumäärä, %-osuus, vakioimaton sekä ikä- ja sukupuolivakioitu prevalenssi sekä vakioimaton insidenssi 100 000 henkeä kohden, kaikki rekisteröidyt sekä uudet rekisteröidyt vuonna 2021.

Vammautumisikäryhmä	Kaikki rekisteröidyt 31.12.2021				Uudet rekisteröidyt 2021		
	Lkm	%	Vakioimaton preval.	Vakioitu preval.	Lkm	%	Vakioimaton insid.
Syntymävamma	1789	10,1	32,24	32,49	7	0,5	0,13
1 – 17 v	907	5,1	16,35	16,38	10	0,7	0,18
18 – 39 v	1232	7,0	22,21	22,16	12	0,8	0,22
40 – 64 v	1701	9,6	30,66	31,03	23	1,6	0,41
65 v+	5770	32,7	104,00	115,98	584	39,6	10,53
Ei ilmoitettu	6265	35,5	112,92	120,84	840	56,9	15,14
Yhteensä	17 664	100,0	318,37	338,89	1 476	100,0	26,60

Näkövammarekisterin tilastot 2021

Taulukossa 12 vammautumisia esitetään viiteen ryhmään jaoteltuna. Syntymästään asti näkövammaisena olleet henkilöt on eroteltu omaksi ryhmäkseen, heidän osuutensa on 10,1 %. Lapsuus- ja nuoruusiässä (1–17-vuotiaana) näkövammautuneita on 5,1 %, 18–39-vuotiaana 7 %, 40–64-vuotiaana 9,6 %. Suurin ryhmä ovat yli 65-vuotiaat, heidän osuutensa on 32,7 %.

Vuonna 2021 rekisteriin ilmoitettujen joukossa on paljon 65-vuotiaana tai myöhemmin näkövammautuneita. Heidän osuutensa uusista on 39,6 %. Tätä nuorempina näkövammautuneita on vuonna 2021 kaikissa muissa ikäryhmissä alle 1–2 %. Uusista rekisteröidyistä 56,9 %:lla vammautumisia ei ole tiedossa.

2.7 Äidinkieli

Rekisteröityjen äidinkielijakauma on **taulukossa 13**. Suomenkielisiä on rekisteröidyistä vajaat 91 % ja ruotsinkielisiä alle 6 %. Näiden kahden hallitsevan kieliryhmän jälkeen suurin ryhmä on venäjänkieliset, johon kuuluu 0,6 % rekisteröidyistä. Kotimaisiin kieliin kuuluvaa saamen kieltä (pohjoissaamea) puhuvia on 7 henkilöä.

TAULUKKO 13. REKISTERÖITYJEN NÄKÖVAMMAISTEN ÄIDINKIELI. Lukumäärä, %-jakauma, vakioimaton sekä ikä- ja sukupuolivakioitu prevalenssi ja vakioimaton insidenssi 100 000 henkeä kohden, kaikki rekisteröidyt sekä uudet rekisteröidyt vuonna 2021.

Äidinkieli	Kaikki rekisteröidyt 31.12.2021				Uudet rekisteröidyt 2021		
	Lkm	%	Vakioimaton preval.	Vakioitu preval.	Lkm	%	Vakioimaton insid.
1. suomi	16 010	90,6	288,56	307,62	1 330	90,1	23,97
2. ruotsi	1026	5,8	18,49	19,79	103	7,0	1,86
3. saame	7	0,0	0,13	0,14	1	0,1	0,02
4. venäjä	107	0,6	1,93	1,99	6	0,4	0,11
0. muu t. ei tietoa	514	2,9	9,26	9,36	36	2,4	0,65
Yhteensä	17 664	100,0	318,37	338,89	1 476	100,0	26,60

Näkövammarekisterin tilastot 2021

TAULUKKO 14. REKISTERÖITYJEN NÄKÖVAMMAISTEN KIELI. Kaikki kielet lukumääräjärjestyksessä, kaikki rekisteröidyt sekä uudet rekisteröidyt vuonna 2021.

		Kaikki	Uudet			Kaikki	Uudet
Kieli		lkm	lkm	Kieli		lkm	lkm
fi	suomi	15 933	1 322	el	uuskreikka	2	-
sv	ruotsi	1 019	103	pt	portugali	2	-
ru	venäjä	105	6	da	tanska	2	-
ar	arabia	64	8	ln	lingala	2	-
et	viro	41	5	hi	hindi	2	2
so	somali	34	1	ps	pastu (afgaani)	2	-
ku	kurdi	28	-	sh	serbokroatia	2	-
en	englanti	26	-	ja	japani	2	-
sq	albania	18	1	ta	tamili	2	1
fa	farsi	14	-	bn	bengali	2	1
tr	turkki	13	1	is	islanti	1	-
vi	vietnam	12	-	cs	tsekki	1	-
es	espanja	9	-	ak	akan	1	-
bs	bosnia	9	-	sk	slovakki	1	-
bg	bulgaria	7	-	am	amhara	1	-
ro	romania	7	1	ca	katalaani	1	-
se	pohjoissaame	7	1	ff	fulani	1	-
zh	kiina	7	-	lt	liettua	1	-
de	saksa	6	-	lv	latvia (lätti)	1	-
fr	ranska	6	-	pl	puola	1	-
sw	swahili	5	1	rw	ruwanda	1	-
uk	ukraina	4	1	tw	twi-kieli	1	-

Näkövammarekisterin tilastot 2021

[jatkuu seur.sivulla](#)

TAULUKKO 14. JATKUU

		Kaikki		Uudet		Kaikki		Uudet	
Kieli		lkm		lkm		Kieli		lkm	
it	italia	4	-	kg	kongo	-		1	
ur	urdu	4	1	tl	tagalog	-		1	
hu	unkari	3	-	ki	kikuju	-		1	
pa	pandzabi	3	-		muu/tuntematon	353		17	
nl	hollanti (flaami)	3	-						
th	thai	2	-		Yhteensä	17 664		1 476	
hr	kroatia	2	-						

Näkövammarekisterin tilastot 2021

Taulukossa 14 on lueteltu kaikki ne 51 kieltä, joita rekisteröidyt näkövammaiset Suomessa puhuvat. Edellä lueteltujen kolmen kotimaisen ja venäjän jälkeen tulevat seuraavat kielet (suluissa lkm): arabia (64), viro (41), somali (34), kurdi (28), englanti (26), albania (18), farsi (14), turkki (13), vietnam (12), espanja (9), bosnia (9), bulgaria (7), romania (7), kiina (7), ranska (6), swahili (5), ukraina (4), italia (4), urdu (4), pandzabi (3), hollanti (3), thai (2), kroatia (2), uskreikka (2), portugali (2), tanska (2), lingala (2), hindi (2), pastu (afgaani) (2), serbokroatia (2), japani (2), tamili (2) ja bengali (2). Lisäksi on 15 muuta kieltä, joita puhuu vain yksi rekisteröity henkilö. Ryhmään ”muu/tuntematon” kuuluu 353 henkilöä.

Uusien vuonna 2021 rekisteriin ilmoitettujen äidinkieli jakauma noudattaa kaikkien rekisteröityjen jakautumaa. Ruotsinkielisten osuus (7 %) on hiukan korkeampi kuin heidän osuutensa rekisterissä. Muiden kuin suomea, ruotsia, saamea ja venäjää puhuvien osuus on ennallaan. Uusina kielinä taulukon 14 listalle ovat tulleet kongo, kikuju ja tagalog.

3. Näkövammaisten sosiaalinen asema

Seuraavissa luvuissa esitetyt tiedot perustuvat näkövammarekisterissä tehtyihin erillistutkimuksiin rekisteröityjen näkövammaisten sosiaalisesta asemasta. Tutkimusten aineisto on kerätty yhdistämällä näkövammarekisteritietoihin henkilötunnusten avulla perustiedot sosiaalisesta asemasta koko väestön tiedot sisältävistä Tilastokeskuksen tietokannoista. Näiden tutkimusten aineistot kuvaavat sosiaalista asemaa vuosina 1985 (osin 1988), 1995, 2000, 2005 ja 2010 (osin 2012), 2015 sekä uusimpana 2018. Tämä osio on lyhennelmä näkövammarekisterin vuosikirjassa 2019 esitetyistä tilastoista.

3.1 Perheasema

Vuoteen 2009 saakka vuositilastoissa on esiintynyt käsite siviilisäätö ja vuosikirjassa on esitetty rekisteröityjen jakautuminen siviilisäädyn luokkiin. Vuodesta 2010 alkaen ei siviilisäätöä ole enää päivitetty rekisteröidyille. Väestön jako siviilisäädyn mukaan 'naimattomien', 'naimisissa olevien' ja 'leskien' ryhmiin alkaa olla jo aikansa elänyt. Avoliittojen yleistyttyä suurin osa lapsista syntyy avioliittojen ulkopuolella. Perheasema antaa paremman kuvan henkilön perheytymisestä ja perhetyyppi perheen rakenteesta.

Henkilöt jaotellaan perheaseman mukaan neljään ryhmään: henkilö on perheessä joko (1) lapsen asemassa tai (2) puolisona tai lapsen vanhemman asemassa, (3) perheisiin kuulumattomana tai (4) laitospöestöön kuuluvana tai perheasema on tuntematon. Perheeseen kuuluvien osuus laskee siirryttäessä nuoremmista ikäluokista vanhempiin. 65 vuotta täyttäneistä näkövammaisista enää kolmannes kuuluu perheisiin. Vastaavasti perheisiin kuulumattomien osuus kasvaa. 15–24-vuotiaista runsas neljännes ei kuulu perheeseen, mutta 65 vuotta täyttäneistä tähän ryhmään kuuluu jo yli 60 %. Eniten perheessä puolison tai lapsen vanhemman asemassa olevia on ikäryhmässä 45–64-vuotiaat, lähes puolet ikäryhmästä. Perheessä lapsen asemassa olevien osuus on näkövammaisilla korkea (16 %) vielä 25–44-vuotiaiden ryhmässä, sen jälkeen osuus laskee.

Vertailutiedot koko väestöön osoittavat, että näkövammaiset ovat muuta väestöä useammin perheessä lapsen asemassa, perheisiin kuulumattomina tai laitospöestöön kuuluvina.

Vastaavasti näkövammaiset elävät muuhun saman ikäiseen väestöön verrattuna harvemmin perheissä puolisona tai lapsen vanhempana.

Viime vuosina on tapahtunut merkittäviä siirtymiä. Aikaisemmin muutokset edellisiin tuloksiin eivät olleet näin suuria. Näyttää siltä, että perheisiin kuuluvien osuudet kaikissa ikäryhmissä vähenevät vuosi vuodelta. Erityisesti nuoret, 15–24-vuotiaat ovat lähdössä perheistä itsenäiseen elämään. Tässä ikäryhmässä vuonna 2010 vielä 77,8 % kuului perheisiin, mutta vuoden 2015 aineistossa enää 68,4 % ja vuonna 2018 67,1 %. Pudotus on yli 10 %-yksikköä. Erityisesti lapsen asemassa perheessä elävien osuus on tässä ikäryhmässä pienentynyt. Vuoden 2010 74,2 %:sta on tultu alapäin 12,7 %-yksikköä 61,5 %:iin vuonna 2015 ja edelleen 59,2 %-yksikköön vuonna 2018. Toisaalta perheisiin kuulumattomien osuus on noussut kaikkein voimaikkaimmin tässä nuorten näkövammaisten ikäryhmässä. Nousua on tapahtunut viidessä vuodessa yli kymmenen %-yksikköä. Nekin nuoret, jotka edelleen elävät perheissä, ovat lisääntyvässä määrin perheessä puolison tai lapsen vanhemman asemassa.

Perhetyyppejä on kolme, lapsettomat avio- tai avoparit, avio- tai avoparit, joilla on lapsia sekä yksinhuoltajaperheet. Alle 15-vuotiaista näkövammaisista 71 % elää perheessä, jossa vanhemmat ovat avio- tai avoliitossa. Yksinhuoltajaperheissä elää 25 %. Kummankin ryhmän osuudet laskevat siirryttäessä vanhempiin ikäryhmiin. Lapsettomien parien perheissä elää 15–24-vuotiaista kuusi prosenttia. Osuus kasvaa siirryttäessä vanhempiin ikäryhmiin. Ikäryhmässä 45–64-vuotiaat näitä on 30 %. 65 vuotta täyttäneistä tähän ryhmään kuuluu yli neljännes ikäluokasta.

Vertailu edellisiin, vuosien 2010 ja 2015-jakaumiin osoittaa kuinka näkövammaisten perheisiin kuuluminen on kaikissa ikäryhmissä vähentynyt ja vastaavasti perheiden ulkopuolella elävien osuudet nousseet. Alle 25-vuotiaat elävät myös entistä useammin yksinhuoltajaperheessä.

3.2 Koulutusaste ja koulutusalat

Myös tieto rekisteröityjen näkövammaisten koulutusasteesta on peräisin näkövammarekisterin omista erillistutkimuksista. Vuonna 2018 työikäisistä rekisteröidyistä näkövammaisista 35 % oli saanut vain perusasteen koulutuksen (21 % koko väestössä). Keskiasteen koulutuksen saaneiden osuus oli näkövammaisilla 44 %, koko väestössä osuus oli hieman korkeampi, 45 %. Korkea-asteen osuus oli näkövammaisilla 21 % (34 % koko väestössä). Rekisteröityjen näkövammaisten

**Näkövammaisten perheisiin
kuuluminen on kaikissa
ikäryhmissä vähentynyt
ja vastaavasti perheiden
ulkopuolella elävien
osuudet nousseet.**

koulutusaste on näiden lukujen valossa edelleenkin alhaisempi kuin koko väestöllä keskimäärin. Vähintään korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus näkövammaisilla on 60 % osuudesta koko väestöllä. Vastaavasti pelkän perusasteen varassa olevia on näkövammaisissa 1.7-kertaa enemmän kuin koko väestössä.

Vuosien 1995, 2000, 2005, 2012 ja 2018 jakaumia verrattaessa havaitaan, että näkövammaisten koulutusaste on noussut hitaasti koko tarkasteluajanjakson ajan. Koko väestön koulutustaso on noussut nopeammin, joten ero koko väestöön kasvaa vuodesta toiseen. Opetushallinnon tavoite on, että puolet ikäluokasta saisi korkea-asteen tutkinnon suoritettua.

Vammautumisikä vaikuttaa voimakkaasti koulutusasteeseen. Ennen kouluikää vammautuneiden koulutusaste on alempi kuin kouluikässä tai erikoisesti sen jälkeen vammautuneilla. Vuonna 2018 ennen kouluikää vammautuneista 48 % on suorittanut vain perusasteen tutkinnon, 38% keskiasteen tutkinnon ja 14% korkea-asteen tutkinnon. Havaitaan, kuinka vuodesta 2000 alkaen perusasteen osuus on pysynyt suunnilleen ennallaan, keskiaste on laskenut ja korkea-aste vuosi vuodelta hitaasti noussut.

Tutkinnon suorittaneilla tekniikan koulutus näyttää olevan suosituin ala, sen osuus on vaihdellut tarkastelukautena 17 %:n pinnassa. Kaupallisen ja yhteiskunnallisen koulutuksen osuudet ovat nousseet 12 prosentista lähelle 14 prosenttia. Terveys- ja sosiaalialojen koulutuksen osuudet ovat vaihdelleet 10 prosentin pinnassa ja palvelualojen koulutus noussut alle viidestä yli seitsemään prosenttiin. Yleissivistävä koulutus (pelkkä ylioppilastutkinto tai lukio) on noussut neljästä lähelle kuutta prosenttia. Muiden koulutusalojen osuudet ovat pienempiä. Humanistisen tai taidealan koulutuksen osuudet ovat tasaisesti nousseet ja vuonna 2018 sen osuus oli jo lähes viisi prosenttia. Myös luonnontieteellisen koulutuksen osuudet ovat nousussa. Ilman tutkintoa olevien, eli pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevien osuudet ovat tasaisesti laskeneet vuoden 1995 47 %:sta 37 %:iin vuonna 2015. Ennen kouluikää vammautuneiden jakauma poikkeaa koko joukon keskiarvosta, koska suurin osa on vammautunut vasta kouluikänsä jälkeen ja koulutusvalinnat on tehty näkevinä.

3.3 Työllistyminen

Tieto työikäisten (15–64-vuotiaiden) rekisteröityjen näkövammaisten jakaumasta perustuu em. näkövammarekisterin erillistutkimuksiin näkövammaisten sosiaalisesta asemasta. Tiedot on poimittu vuoden 2018 tietokannasta, joita Tilastokeskus hallinnoi. Tietoja on muunneltu siten, että on muodostettu osittain työllisten joukko niistä henkilöistä, joilla on ansio- tai yrittäjätuloja, vaikka heidät olisikin tulojen pienuuden vuoksi luokiteltu työttömiksi, opiskelijoiksi tai eläkeläisiksi. Täystyöllisten ryhmään jäävät silloin ne, joiden ansio- tai yrittäjätulot ovat suuremmat kuin eläke- ja muut tulot. Vertailutietona esiintyvään koko työikäisen väestön jakaumaan ei vastaavaa muunnosta ole voitu tehdä.

Työikäisistä näkövammaisista on täystyöllisiä lähes 24 %, osittain työllisiä alle 16 %, työttömiä runsaat 3 %, opiskelijoita myös runsaat kolme prosenttia ja eläkeläisiä tasan 50 %. Kotiäitejä ja muita työelämän ulkopuolella olevia ryhmiä on alle kaksi prosenttia. Korkein täystyöllisten osuus havaitaan ikäryhmässä 25–44-vuotiaat, jossa se on 32 %. Osittain työllisiä on suhteellisesti eniten 15–24-vuotiaissa (31 %). Tässä ikäryhmässä myös opiskelijoiden osuus on suurin (17 %). Eläkeläisten osuus kasvaa tasaisesti siirryttäessä nuoremmista ikäryhmistä vanhempiin.

Näkövammaisten työllistymisaste on alhaisempi kuin koko työikäisellä väestöllä. Työikäisestä väestöstä työllisiä on 72 %, työttömiä yli seitsemän prosenttia, opiskelijoita, eläkeläisiä ja muussa elämäntilanteessa eläviä 21 %. Näkövammaisten työllisten osuus on koko väestön työllisten osuudesta vain 61 % ja työttömien osuudesta 35 %. Vastaavasti työelämän ulkopuolella olevia on 2,2-kertaa enemmän.

Täystyöllisten osuus on näkövammaisilla noussut vuoden 1995 17,8 %:sta 21,8 %:iin vuonna 2000. Sen jälkeen täystyöllisten osuus on ollut samaa suuruusluokkaa, kunnes vuonna 2018 nousi 24,8 %:iin. Koko väestön tasolla työllisyysluvut ovat myös nousseet 1990-luvun alun laman jälkeen. Kun näkövammaiset täystyölliset ja osittain työlliset lasketaan yhteen ja saatua osuutta verrataan koko väestön täystyöllisten osuuteen, havaitaan että näkövammaiset yltävät 61 %:n tasoon koko väestöön nähden. Tämä ero on pysynyt jokseenkin vakiona aikaisempien vuosien lukuihin nähden. Tätä vuosikirjaa kirjoitettaessa (syksyllä 2022) on koko väestön työllisyysaste noussut jo selvästi yli 72 %:n.

3.4 Näkövammaisten ammatit ja ammattiluokat

Täystyöllisten rekisteröityjen näkövammaisten ammattiryhmät yleisyyssjärjestyksessä vuonna 2018 esitetään seuraavassa luettelossa. Ammatteja on ryhmitelty, koska yksittäisten ammattien koodeja ei saatu. Ilmeisesti tiukentuneen tietosuojan takia on saatu ammatit vain kolmen merkitsevän numeron tarkkuudella, kun aikaisemmin saatiin viiden numeron tarkkuudella ammatit. Tämän vuoksi tietojen vertailu aikaisempiin on hankalaa. Lukumääriä ei mainita tietosuojan vuoksi. Sen sijaan suluissa on merkintä mihin Tilastokeskuksen ammattiluokituksen pääryhmään ammatti kuuluu. Pääsääntöisesti mitä pienempi numero, sitä korkeammalle ammattien hierarkiassa ammatti sijoittuu. Merkittävin luokitteluperuste on ammatin edellyttämä koulutus. Tämä ei kuitenkaan koske luokkaa 1, johtajat ja ylemmät toimihenkilöt eikä luokkaa 6, maanviljelijät ym. Kaikissa seuraavissa ammatissa on vähintään 10 henkilöä. Mukana ovat kaikki täystyölliset, työikäiset rekisteröidyt näkövammaiset, joita oli yhteensä 1 177.

- lähihoitajat (5)
- yleissihteerit, tekstinkäsittelijät, muu asiakaspalvelu ja toimistotyö (4)
- sosiaalialan asiantuntijat (3)
- rahoitus, vakuutus, myynti, hallinto (3)
- opetusala peruskouluista korkeakouluihin (2)
- systeemyön ja tietoverkkojen erityisasiantuntijat (2)
- rakennustyö (7)
- myyjät ja kauppiaat (4)
- tekniikan eri alojen erityisasiantuntijat (2)
- sairaanhoitajat, kätilöt, fysioterapeutit, terveydenhoitajat (3)
- ravintola, suurtalous, kiinteistönhuolto, siivous (5)
- rahoitus ja hallinto (2)
- maanviljelijät ja muut (6)
- fysiikan ja kemian alan asiantuntijat (3)
- ylimmät virkamiehet ja johtajat teollisuudessa, kaupan alalla ja järjestöissä (1)
- informaatio- ja tietoliikenne (3)
- muut siivoojat kuin edellä (9)
- lastenhoitajat ja koulunkäyntiavustajat (5)

- rakennustyö (7)
- prosessi- ja valmistustyö (8)
- koneasennus ja konekorjaus (7)
- yksityisen sosiaalialan erityisasiantuntijat (2)
- varastotyöntekijät (9)
- toimittajat (2)
- taiteilijat (2)

Vertailu aikaisempiin tuloksiin on vaikeaa, koska a) luokitukset ovat vaihtuneet ja b) meille toimitettu aineisto on karkeistettu.

Erityisasiantuntijat ovat nousseet suurimmaksi ryhmäksi 22,9 %:n osuudellaan. Palvelu-, myynti- ja hoitotyöntekijöitä on 21,9 %. Tämän ryhmän osuus on laskenut. Asiantuntijoita 21,1 %. Tämä on seuranta-ajan korkein luku. Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijöitä on viimeisemmän tilaston mukaan vain 8,7 %, mikä on selvästi vähemmän kuin vuonna 2000. Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöitä on kuusi prosenttia. Muut alat ovatkin sitten pienempiä. Johtajia ja ylimpiä virkamiehiä on alle kolme prosenttia, prosessi- ja kuljetustyöntekijöitä lähes neljä prosenttia sekä maanviljelijöitä ja metsätyöntekijöitä vajaan kolme prosenttia.

Näkövammaiset sijoittuvat parhaiten ns. 'siisteihin sisätöihin', joissa työkennellään toimistotyypisessä kiinteässä työpaikassa ja työssä käytetään ICT-välineitä. Sen sijaan liikkuva ulkotyö, erilaisten koneiden käyttö, myyntityö ja markkinointiala eivät näkövammaisia työllistä.

Toimisto- ja asiakaspalvelutyössä näkövammaisten osuus on 1.6 -kertainen koko väestöön verrattuna, asiantuntijoiden kohdalla 1.2-kertainen ja erityisasiantuntijoillakin 1.1-kertainen.

4. Näkövammarekisterin yhteystiedot ja näkövammarekisteri-ilmoituksen tekeminen

NÄKÖVAMMAREKISTERI toimii Näkövammaisten palvelu- ja toimintakeskus Iiriksessä Helsingin Itäkeskuksessa Näkövammaisten liitto ry:n tiloissa.

TUTKIMUSLUVAT, tietosuoja sekä tutkimusyhteistyö lääketieteen aloilla sekä yhteydet sairaaloihin ja silmälääkärikuntaan: Vastaava lääkäri Hannu Uusitalo, LKT, professori, silmätautien erikoislääkäri, hannu.uusitalo@tuni.fi

REKISTERIN HALLINTO, tilastotiedot ja tutkimusyhteistyö muun kuin lääketieteen aloilla: Tutkimuspäällikkö Laura Tolkkinen, YTM, laura.tolkkinen@nkl.fi

KÄYNTIOSOITE: Näkövammaisten palvelu- ja toimintakeskus Iiris, Marjaniementie 74 Itäkeskus, 00930 Helsinki

POSTIOSOITE: Näkövammarekisteri, PL 63 00030 IIRIS

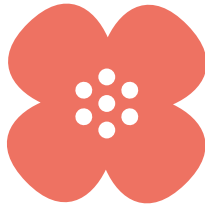
PUHELIN: 09 396 041

SALATTU TURVAPOSTI-YHTEYS sähköisiä näkövammarekisteri-ilmoituksia varten: <https://www.turvaposti.fi/viesti/laura.tolkkinen@nkl.fi>. Turvaposti on salattu sähköposti, jota voit käyttää omasta sähköpostista.

Näkövammarekisteri-ilmoituksen tekeminen ja lähettäminen

- Tulosta ilmoituslomake verkosta tai tilaa se maksutta Näkövammarekisteristä www.nkl.fi/fi/nakovammarekisteri
- Täytä lomake
- Lähetä lomake näkövammarekisteriin joko kirjeenä tai suojatun yhteyden avulla sähköisesti (yhteystiedot edellisellä sivulla).
- Postimaksua ei tarvita, jos käytät rekisteristä tilattavaa palautuskuorta. Palautusosoite on painettu lomakkeen alkuun.

Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos

Näkövammaisten liitto